

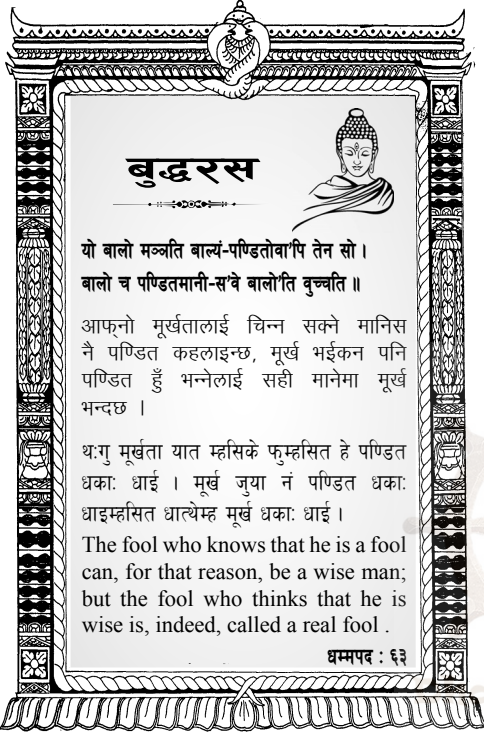

त्रि-बोधिरस

त्रि-बोधिरस (Tri-Bodhirash) बौद्ध मासिक पत्रिका

वर्ष २, अंक १, बैशाख पूर्णिमा

बु.सं. २५६३, ने.सं. ११३९, वि.सं. २०७६, 2019 A. D. April / May

बुद्धरस

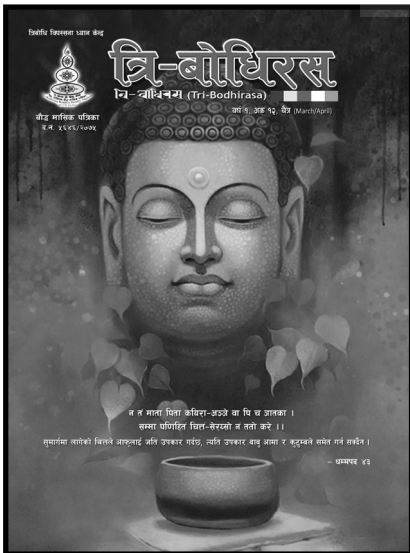
यो बालो मन्वति बाल्य-पण्डितोवापि तेन सो ।
बालो च पण्डितमानी-स'वे बालोति वुच्चति ॥

आफ्नो मुखतालाई चिन्न सक्ने मानिस नै पण्डित कहलाइन्छ, मुख भईकन पनि पण्डित हुँ भन्नेलाई सही मानेमा मुख भन्छ ।

थ:गु मुखता यात म्हासिके फुम्हसित हे पण्डित धका: धाई । मुख जुया नं पण्डित धका: धाइम्हासित धात्येम्ह मुख धका: धाई ।

The fool who knows that he is a fool can, for that reason, be a wise man; but the fool who thinks that he is wise is, indeed, called a real fool .

धम्मपद : ६३

गत अंक

विषयसूची

बैशाख पूर्णिमा विषयक सान्दर्भिक प्रसंग	३
महान धर्मचक्र सूत्रोपदेश	
✍ महाशी सयादो महास्थविर	५
विपश्यना भावना सम्बन्धी व्यवहारिक निर्देशन	
✍ सयादो ऊ. पण्डिताभिवंश	७
शान्ति छाएको बुद्ध जयन्ती ?	
✍ डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर	१०
अङ्गुत्तरनिकाय	
✍ भिक्षु बोधिसेन महास्थविर	१२
धम्मिक उपासकया खँ	
✍ भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर	१३
मिलिन्द प्रश्न	१५
जातक बाखँ	
✍ दुण्डबहादुर बज्राचार्य	१७
कला/साहित्य	२१
The Ten Armies of Māra	23
What Peoplee said about Buddha	26
शासनिक गतिविधि	२८

त्रि-बोधिरस त्रि-बोधिन्य बौद्ध मासिक पत्रिका

धम्मामनुशासक
उपसंघनायक भिक्षु ज्ञानपूर्णक महास्थविर
'अग्गमहापण्डित, अग्गमहासद्धम्मजोतिकधज'

सल्लाहकार
भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर
भिक्षु भद्रिय महास्थविर
भिक्षु बोधिज्ञान महास्थविर

सम्पादक
भिक्षु विमलो स्थविर
मो. ९८४१५९८३८३

विशेष सहयोगीहरू
भिक्षु चन्द्रिमो
भिक्षु रेवतो

आर्थिक व्यवस्थापक/प्रायोजक
कपिल शाक्य
प्रविता शाक्य
सितापाइला, काठमाडौं
मो. ९८५१०६१९७५

विज्ञापन व्यवस्थापक
कृष्ण गोविन्द महर्जन
मो. ९८५११७२३९५

वितरण व्यवस्थापक
रामकृष्ण महर्जन
मो. ९८४९९३४४९४

वितरकहरू
गौतम तुलाधर
कृष्ण प्रताप महर्जन
जमुना महर्जन
सनम महर्जन

सेटिङ्ग/मुद्रण
आइडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस
ग्वाको, ललितपुर, फोन: ५५३०५२२

मूल व्यवस्थापन
श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहार
सिद्धिपुर, महालक्ष्मी नगरपालिका-६

प्रकाशक/सम्पर्क कार्यालय:

त्रि-बोधि विपश्यना ध्यान केन्द्र
सिद्धिपुर, ललितपुर, फोन: ५५८१४९५
E-mail: pashavimalo@gmail.com
tribodhirasa@gmail.com

सम्पादकीय

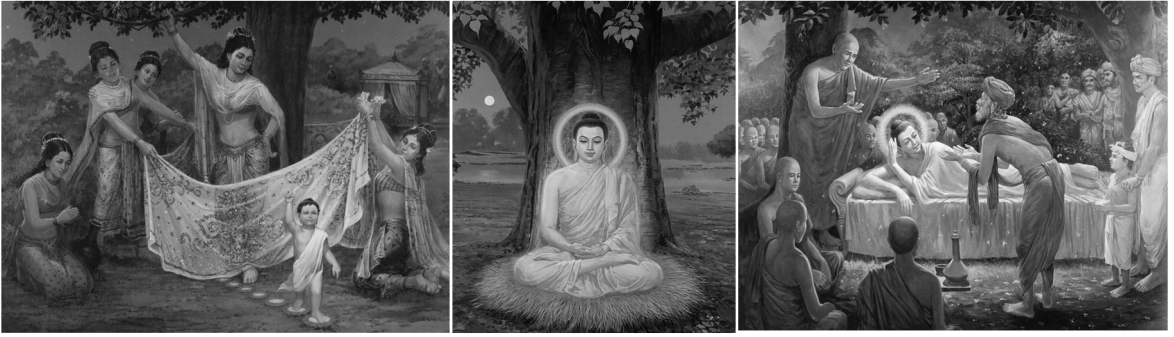

वैशाख पूर्णिमा (बुद्धजयन्ती लुम्बिनी), बोधिज्ञान लाभ (बुद्धगया) तथा महापरिनिर्वाण (कुशीनगर), त्रिसंयोग जुडेको विशेष दिन । अझ थप्ने हो भने भगवान् बुद्ध कपिलवस्तु आगमन तथा दिपंकर बुद्ध समक्ष सुमेध ऋषिको अवस्थामा बुद्धत्वको प्रार्थना जस्ता महत्वपूर्ण घटना यस धर्तिमा घटेको पूर्णिमा मध्येकै विशेष पूर्णिमा हो - वैशाख पूर्णिमा । बौद्ध जगत र सुख शान्तिकामी सम्पूर्ण प्राणी देव ब्रह्माको लागि पावन पूर्णिमा हो । यसरी वैशाख पूर्णिमा विशेष महत्व बोकेको पूर्णिमा हो त्यसैले होला संसार भरी यस महत्वपूर्ण दिनलाई धुमधाम र भव्य रूपमा महान् पूर्णिमाको रूपमा मनाउन संयुक्त राष्ट्र संघले समेत उहाँ तथागत सम्यक् सम्बुद्धको स्मरणमा बु.सं. २५४४ देखि पावन वैशाख पूर्णिमा-बुद्धपूर्णिमा-स्वांया पुन्हिका दिन सार्वजनिक रूपमा विदाको घोषणा गरी बुद्धानुसृति गर्ने गराउने पुण्य कार्य सम्पादनमा महत्व दिएको ।

हर कोही सुख चाहन्छ, शान्ति चाहन्छ । जुन सुख-शान्ति पुनः दुःख र अशान्तिमा परिणत नहोस् । यस्तै महान् उद्देश्यलाई साकार तुल्याउन चार असंख्य १ लाख कल्पसम्म १० पारमिता, १० उपपारमिता, १० परमत्य पारमिता गरी जम्मा ३० पारमिता पूर्ण गरी आज भन्दा २६४३ वर्ष पहिले नेपालको लुम्बिनी बगैँचामा जन्मनु भई २९ वर्षमा राज्य सुख त्याग गरी ६ वर्षसम्म कठोर तपस्या गरी ३५ वर्षको उमेरमा बुद्धगया बोधिवृक्ष मुनि वैशाख पूर्णिमाकै दिन सम्पूर्ण मारहरूमाथि विजय हासिल गरी सर्वोत्कृष्ट, परिशुद्ध, अतुलनीय सम्यक्सम्बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभयो जुन बोधिज्ञान सत्व प्राणीमात्रको हित, सुख, शान्तिको मध्यम मार्गको रूपमा लोकमा महाकरूणाले ओतप्रोत भई ४५ वर्षसम्म निरन्तर बहुजन हित बहुजन सुखको लागि धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नुभयो र ८० वर्षको उमेरमा वैशाख पूर्णिमाकै दिन कुशीनगरमा उहाँ तथागत महापरिनिर्वाण हुनुभयो । यसरी बुद्धसँग जोडिएको महत्वपूर्ण विशेष पूर्णिमासँग सम्बन्ध रहेकोले वैशाख पूर्णिमा सत्व प्राणीमात्रको लागि विशेष छ, पनीत छ ।

यसरी त्रि-संयोगपूर्ण महान् पूर्णिमामा हामी सुख, शान्तिकामीहरूले बुद्धको सम्यक् शिक्षालाई सुन्ने, मनमा धारण गर्ने र जीवनमा पालन गर्ने हो भने निःसन्देह सुख र शान्तिको भागीदार हामी हुनेछौं । बुद्धका चतुर्आर्य सत्य, आर्य अष्टांगिक मार्ग, सत्य र मार्गमा हिंड्न सक्यौं भने हरकोही सुख र शान्तिको अवस्था निर्वाण प्राप्त गरी सदाको लागि दुःख मुक्त हुन सक्यौं र त्यो अभ्यास गर्ने उपयुक्त अवसर र सही समय भनेको यही वर्तमान समय हो । त्यसैले हामी सुख, शान्तिकामीहरूले बुद्धजयन्ती साँच्चै मनाउने नै हो भने पुजापाठले मात्र होइन, जात्रा यात्राले मात्र नभै उहाँको शिक्षालाई जीवनमा धारण र पालन गरेर बुद्धजयन्ती मनाऔं, मनाउन लगाऔं । अनि मात्र सही रूपमा बुद्धजयन्ती मनाएको ठहरिने छ । साथै २५६३ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण प्राणी मात्रको सुख शान्तिको हार्दिक मंगलमय शुभकामना पनि व्यक्त गर्दछु ।

साधु साधु साधु ।

बैशाख पूर्णिमा विषयक सान्दर्भिक प्रसंग

पृष्ठभूमि

वैशाख पूर्णिमालाई बुद्धपूर्णिमा, बुद्धजयन्ती, स्वांयापुन्हि पनि भनिन्छ। बौद्धहरूलगायत सारा बुद्धप्रति आस्था र श्रद्धा राख्ने व्यक्तिहरू यो शुभ पावन अवसरमा नवीन जोश र जाँगरका साथ बडो हर्षोल्लासले मनाउने गर्दछन्। कोही विभिन्न कार्यक्रमहरूको आयोजना गरेर, कोही कार्यक्रमहरूमा सक्रिय सहभागी भएर, कोही बिदाको रूपमा आनन्दले बसेर, कोही सद्धर्ममा प्रतिबद्ध भएर बुद्ध पूर्णिमाको दिन व्यतित गर्दछन्। बुद्धको प्रतिमालाई पूजामात्र गरेर, प्रार्थनामात्र गरेर बुद्धजयन्ती मनाउनुभन्दा बरु बुद्ध, धर्म र संघका अनन्त गुणहरू स्मरण गरेर सत्कर्ममा आवद्ध भई बुद्धपूर्णिमा-वैशाख पूर्णिमा मनाउनमा गौरव ठान्दछन् - बुद्धका सच्चा अनुयायीहरू अनि बौद्धहरू।

बैशाख पूर्णिमासँग बुद्धको सम्बन्ध

वैशाख पूर्णिमासँग भगवान् बुद्धको नजिकको सम्बन्ध रहेको छ। विशेषतः यस दिनमा बुद्धसँग सम्बन्धित त्रिसंयोग भन्नाले यसरी बुझिन्छ -

१. लुम्बिनीको शालोद्यानमा चिरस्मरणीय बुद्ध जन्म हुनुभएको,
२. बुद्धगयाको बोधिवृक्षमुनि ३५ वर्षको उमेरमा बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभएको,
३. आजीवन बहुजन हिताय बहुजन सुखायका निम्ति गाउँ, नगर र देश-देशमा चारिका गर्नुहुँदै ८० वर्षको उमेरमा कुशीनगर पुगेर अनुपादिशेष महापरिनिर्वाण हुनुभएको।

यी त्रिसंयोगका अलावा पनि बौद्ध वाङ्मयमा वैशाख पूर्णिमासँग अर्को दुइटा संयोग पनि उल्लेख गरिएको

पाइन्छ। ती संयोगहरू यसप्रकार छन्-

१. सिद्धार्थ बोधिसत्व बुद्ध भइसकेपछि पहिलोपटक आफ्नो राज्य कपिलवस्तुनगरमा पाल्नु भएको,
२. दीपंकर तथागत सामु आफू पनि बुद्ध हुने भविष्यवाणी प्राप्त गर्नुभएको।

हुनत बौद्ध संस्कृतिमा वैशाख पूर्णिमाको मात्र होइन, प्रत्येक जसो पूर्णिमाको आफ्नै अस्तित्व र महत्व रहेको कुरा बौद्ध साहित्यमा समुल्लेख छ। उदाहरणका लागि यहाँ केही पूर्णिमाहरूको सम्बन्ध बुद्धसँग गाँसेर महत्व भल्काउने प्रयत्न गरिन्छ।

जेष्ठ पूर्णिमा	- कपिलवस्तुमा महासमय सुत्रको देशना गरेको,
आषाढ पूर्णिमा	- बोधिसत्वको गर्भ प्रवेश, महाभिनिष्क्रमण (गृहत्याग), धर्मचक्र प्रवर्तन (पहिलोपटक बुद्ध भइसकेपछि उपदेश गर्नुभएको),
आश्विन पूर्णिमा	- त्रायतिंश भूवनबाट आमा महामायादेवीलाई उपदेश गर्नुभएर संकाश्यमा भर्नुभएको
कात्तिक पूर्णिमा	- अजातशत्रु राजा सर्वप्रथम बुद्धको शरणमा पुगेको
पौष पूर्णिमा	- बुद्धको सर्वप्रथम राजगृह आगमन
फागुन पूर्णिमा	- बुद्धको प्रथम पटक कपिलवस्तुतिर प्रस्थान।

ऐतिहासिक पृष्ठभूमि : नेपालको परिप्रेक्ष्यमा

वर्तमान नेपालमा पहिलोपटक थेरवाद बुद्धधर्म

ल्याउने श्रेय दिवंगत भिक्षु महाप्रज्ञा (सन् १९०१-१९७९) लाई छ। उहाँ जीवनको उत्तरार्द्धमा बौद्ध ऋषि बनेका थिए। उहाँ भिक्षुकै प्रमुख सक्रियतामा नेपालको भोजपुर भन्ने ठाउँमा पहिलोपटक बुद्धजयन्ती मनाएको इतिहास प्राप्त छ।

काठमाडौं उपत्यकाको कुरा गर्ने हो भने यस क्षेत्रमा पहिलोपटक थेरवाद बुद्धधर्मको प्रवेश गराउने नेपाली भिक्षु हुनुहुन्छ - दि. श्रद्धेय प्रज्ञानन्द महास्थविर (सन् १९००-१९७३)। उहाँ नै उपत्यकाको सडकमा भिक्षाटन गर्ने पहिलो भिक्षु हुनुहुन्छ भने नेपालको वर्तमान थेरवाद भिक्षुसंघका पहिलो संघमहानायक पनि हुनुहुन्छ। उहाँको सक्रियतामा यहाँ बौद्ध जागरण हुनथालेपछि नै बुद्धजयन्ती मनाउन थालेको देखिन्छ।

उपत्यकामा मनाएको बुद्ध पूर्णिमा - वैशाख पूर्णिमाको क्रमबद्ध विवरण यसरी उल्लेख गरिन्छ।

१. पहिलोपटक स्थानीय मासंगल्लीमा श्रीप्रसाद (पछि श्रामणेर महाविर) को प्रमुख भूमिकामा बुद्धजयन्ती बनाएको,
२. दोस्रोपटक स्व. चित्तधर हृदयको घरमा बुद्धजयन्ती मनाएको
३. तेस्रोपटक स्वयम्भूस्थित किण्डोल विहारमा बुद्धजयन्ती मनाएको।

वैशाख पूर्णिको इतिहासमा के-के भए ?

यो देश बुद्धको जन्मभूमि हो। यो देश विश्वशान्तिको मूल एवं मानव सभ्यताको शंखनादक क्षेत्र हो। यस्तो पावन स्थलबाट पनि बुद्धका सन्तान भिक्षुहरूलाई वि.सं. २००२ साउन १५ गतेका दिन देशनिकालासमेत गरेका थिए। त्यसबेला निष्काशित भन्तेहरू हुन् - १. भिक्षु प्रज्ञानन्द, २. भिक्षु धर्मा लोक, ३. भिक्षु सुबोधानन्द, ४.

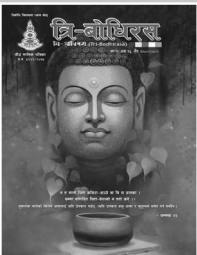
भिक्षु प्रज्ञारश्मि, ५. श्रामणेर प्रज्ञारस, ६. श्री. रत्नज्योति, ७. श्री. अगधम्म र ८. श्री. कुमार काश्यप।

सन् १९४६ सालमा श्रीलंकाबाट नारद महास्थविर नेपालमा श्री ३ पद्मशमशेरलाई भेट्न आउनुभयो। परिणास्वरूप भिक्षु धर्मा लोक नेपालमा प्रवेश गर्न पाए। तत्पश्चात् थेरवाद बुद्धशासनमा केही सुधार आउन थाल्यो। यसैक्रममा सन् १९४८ जून महिनामा श्री ३ मोहन शमशेरद्वारा वैशाख पूर्णिमाको दिनमा बौद्ध कर्मचारीहरूलाई मात्र विदा दिने घोषणा भयो।

वि.सं. २००७ सालमा नेपालमा प्रजातन्त्रको उदय भयो। श्री ५ को जन्मोत्सवमा महापरित्राण गर्ने चलन स्व. श्री ५ त्रिभुवन सरकारबाट प्रारम्भ भयो, जुन चलन अद्यावधिसम्म जारी नै छ। त्रिभुवन सरकारद्वारा नै सन् १९५१ सालमा राजदरबारभित्रै महापरित्राण पाठ गराउनुभयो। यसै वर्षमा स्वयम्भूको आनन्दकुटी विहारमा 'अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ' को स्थापना भयो। अग्रश्रावकहरूको अस्थिधातु नेपालमा ल्याइयो। अनि वि.सं. २००८, जेठ ७ गतेका दिन श्री ५ त्रिभुवनद्वारा वैशाख पूर्णिमा-बुद्ध पूर्णिमाको दिनमा नेपाल अधिराज्यभर विदाको घोषणा गर्नुभयो।

राजदरबारमा बुद्धानुयायी भिक्षुहरूलाई भोजन गराउने, राजा स्वयं नै विहारमा जाने क्रम चलिरह्यो। यसै सन्दर्भमा वि.सं. २०१२, फागुन ७ गतेका दिन श्री ५ महेन्द्र लुम्बिनी सवारी हुनुहुँदा अधिराज्यभर बुद्धजयन्तीका दिन हिंसाकर्म बन्द गराउने घोषणा गर्नुभयो।

यसरी नै नेपालको आधुनिक थेरवाद बुद्धधर्ममा राम्रो प्रभाव चलिरह्यो। आज आएर सारा बौद्धहरू मात्र होइन, समुच्च नेपालीहरू विभिन्न बौद्ध संस्कृति एवं बौद्ध कार्यक्रमहरू, विशेषतः वैशाख पूर्णिमा-बुद्ध पूर्णिमा अधिराज्यकै कुना-काप्चासम्म विभिन्न तवरले धूमधामका साथ मनाउने गरेको पाइन्छ। अस्तु।

गत अंक

त्रि-बोधिरस (बौद्ध मासिक पत्रिका)

समयमै वार्षिक ग्राहक बनी बुद्ध शिक्षा पढौं, पढाऔं, धारण, पालना गरौं।
शासनिक योगदान पुऱ्याऔं।

प्रकाशक/सम्पर्क कार्यालय:

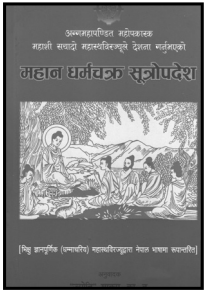
त्रि-बोधि विपश्यना ध्यान केन्द्र

सिद्धिपुर, ललितपुर, फोन: ५५८१४९५,

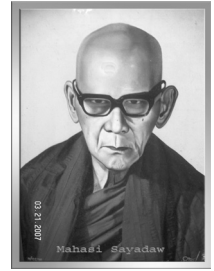
E-mail: pashavimalo@gmail.com, tribodhirasa@gmail.com

त्रि-बोधिस्त बौद्ध मासिक पत्रिका
Tri-Bodhis Buddhist Monthly Magazine
वर्ग - ५००० - एम - २०१८

अगमहापण्डित महोपकारक महाशी सयादो महास्थविरज्यूले देशना गर्नुभएको महान धर्मचक्र सूत्रोपदेश

गत अंकबाट क्रमशः

धर्मचक्र सूत्रोपदेश (दोस्रो खण्ड)

(बु.सं. १३२४ वर्ष आश्विन शुक्ल (८) अष्टमीका दिन उपदेश दिनु भएको)

उपदेश अनुक्रम

वितेको भाद्र महिनाको औंशीको दिनदेखि शुरू गरी धर्मचक्र सूत्रोपदेश उपदेश गर्न थाले। तर निदान बताइरहनु परेको हुँदा समय वितेर गएको हुनाले धर्मचक्र सूत्र-सारलाई त शीर्षकको रूपमा केवल अधिल्ला केही कुरा मात्र बताइसके। अब त्यो अधिल्लो भागसित जोड्दै विस्तृत रूपमा बताउँदै जाऊँला।

भाग वा अन्त दुई श्रमणहरूले सेवन गर्न अयोग्य द्वे मे भिक्खवे अन्ता पब्बजितेन न सेवितब्बा।

भिक्खवे= भिक्षुहरू हो; **पब्बजितेन**= श्रमण भिक्षु भइरहने व्यक्तिले; **इमे द्वे अन्ता**= अब बताउन तरखर गरेका जुन दुई भाग वा अन्त छन् तिनको; **न सेवितब्बा** = सेवन गर्नु हुँदैन, सेवन गर्न अयोग्य।

किन सेवन गर्न अयोग्य छन् त भने **पब्बजित** = श्रमण भिक्षु भन्ने; **“पब्बाजयं अत्तनो मलं पब्बजितोति वुच्चति। अत्तनो**= आफ्नो; **मलं**= राग द्वेष आदि फोहोर मल; **पब्बाजयं**= पन्छाएर मिल्काउन जानेका व्यक्तिलाई; **पब्बजितोति**= श्रमण भिक्षु प्रव्रजित भनी; **वुच्चति**= भन्नपर्छ” भनिएको देशना उपदेश अनुसार राग द्वेष आदि क्लेशमल जति जम्मै हटाएर मिल्काइ पठाउन सकिने गरी आचरण गर्नुपर्दछ। अब अहिले बताउन लागेको भाग वा अन्त दुई सेवन गरिरहेमा राग दोष आदि क्लेश मलहरू हटाएर मिल्काउन नसकिने मात्र होइन भन्नु दोहोरो हुनेगरी उत्पत्ति र वृद्धि गराइरहन सक्तछ। त्यसैले ती भाग वा अन्त दुईको सेवन गर्नु अयोग्य छ।

अन्त भनिएकालाई अर्थकथामा **कोट्टास भाग** भनेर वर्णन गरी दर्शाइएको छ। **भाग** भनेर चीजवस्तु एक एक छुट्टै भनिएको हो। तसर्थ भाग दुईवटा भन्नाले यहाँ आचरण धर्म दुई थरी भन्ने मतलब हो। ती भागहरू पनि सामान्य भागहरू होइनन्। एक थरीसित अर्को बिल्कुलै

उल्टो प्रतिपक्षी रहेका भागहरू हुन्। अनि फेरि ती प्रत्येक थरी भागहरूका पक्षमा नलागेर मध्यस्थको आचरणलाई **मज्झिम पटिपदा**= बीचको आचरण मार्ग भनी पछि उपदेश गरिनेछ। उक्त मध्यम मार्ग आचरणको सहारा आधार लिएर हेरेमा यी दुई भाग यतातिरको अन्त र उतातिरको अन्तमा परेका आचरण मार्गहरू रहेछन्। तसर्थ मेरो आफ्नो विचार अनुसार भनेमा अन्त दुइवटा भन्नु नै भन्नु व्यक्त र स्पष्ट हुने लाग्दछ। अन्त-शब्दले पनि छेउ वा किनारमा भन्ने अर्थ व्यक्त गर्दछ। तर अर्थकथा वर्णन पनि थपेर लोप भएर नजाने गरी भाग वा अन्त दुई भनी भाषान्तर गरी राखे।

भाग वा अन्त दुई

कतमे द्वे ? यो चायं कामेसु कामसुखल्लिकानुयोगो हीनो गम्मो पोथुज्जनिको अनरियो अनत्थसंहितो; यो चायं अत्तकिलमथानुयोगो दुक्खो अनरियो अनत्थसंहितो।

कतमे द्वे= कुन कुन भाग वा अन्त दुई हुन् त ? (यो प्रश्न यसरी विदेशी पुस्तकमा छैन। बर्मेली लिपिको पिटक पुस्तकमा मात्र छ।) **कामेसु** = लोभलाग्दो प्रियकर आरम्भण कामगुण वस्तुमा; **कामसुखल्लिकानुयोगो**= मनपर्दो र रमाइलो लागेर सुख युक्त कामसुखको उद्योग गर्नु, उत्पन्न गराउनु अनुभव गर्नु भन्ने; **यो च अयं अन्तो**= जुन यो भाग वा अन्त छ त्यो पनि; **हीनो**= हीन खालको हो; **गम्मो**= ग्रामीण शहरियाहरूको बानि व्यहोरा चालचलन हो; **पोथुज्जनिको**= जनसाधारण पृथग्जनहरूको बानि व्यहोरा चाल चलन हो; **अनरियो**= आर्यसत्पुरुषहरूको आचरण होइन। **वा**= अपरिशुद्ध राम्रो नभएको; **अनत्थसंहितो**= आफूहरूले कामना गर्नुपर्ने साँचो अर्थ र हितसित सम्बन्धित नरहेको। **सो च**= त्यस्तो कामसुखल्लिकानुयोग आचरण पनि सेवन गर्न अयोग्य भाग वा अंश एउटा हो।

कामसुखल्लिकानुयोग आचरण भनेको आफ्नै भाषामा संक्षिप्त गरी भन्नु हो भने लोभलाग्दो प्रियकर कामगुणहरूलाई मनपर्दो, रमाइलो, मज्जालाग्ने अनुभव गर्नु हो। ती कामगुण आरम्भणमा मनपर्ने रमाइलो मज्जालाग्ने तृष्णासितै सम्प्रयुक्त भई सुखानन्द हुनेगरी उद्योग गर्नु र अनुभव गर्नु नै हो। लोभलाग्दो, आकर्षक, प्रियकर कामगुण आरम्भणहरू पाँच थरीका छन्। लोभलाग्दो, प्रियकर

वर्णरूप आरम्भण, शब्दारम्भण, गन्धारम्भण, रसारम्भण, स्पर्ष्टव्यारम्भण यी पाँच थरी नै हुन् । लौकिक उपभोग्य अनुसार भन्न परेमा हिजोआज मानिसहरूले प्रयोग गरिरहेका सजीव निर्जीव चीजवस्तुहरू जम्मै नै हुन् ।

सुन्दर शोभायुक्त सम्भन्तुपर्ने वर्ण रूप आरम्भण वस्तुहरू प्रति प्रियलाग्ने, रमाइलो मज्जा लागेर हेर्दै अनुभव गरिरहनु कामसुखल्लिकानुयोग आचरण नै हो । यहाँनिर वर्ण रूप आरम्भण भने पनि आँखाले देख्ने वर्ण रूपारमण जति मात्र होइनन्, ती वर्ण रूपका आधार क्षेत्र स्त्री, पुरुष आदि भन्नपर्ने जति पनि वस्तुहरू छन् ती सबै आरम्भणहरूलाई समेत वर्ण रूप आरम्भण भन्दछ । शब्दारम्भण, गन्धारम्भण, स्पर्ष्टव्यारम्भण आदिमा पनि यही विधि अनुसार हुन् । शब्दको आधार, गन्धको आधार, स्पर्शको आधार स्त्री, पुरुष, बाजा गाजा आदि जम्मै वस्तु आरम्भणहरूलाई शब्दारम्भण, गन्धारम्भण, स्पर्ष्टव्यारम्भण कामगुण भन्दछ । रसको आधार भोजन, विभिन्न थरीका रोटीहरू, फलफूल आदि र पकाईदिई व्यवस्था गरिदिने स्त्री पुरुष व्यक्तिहरू सबैलाई रसारम्भण कामगुणहरू भनिन्छन् । रमाइला मज्जालाग्दा शब्दहरू सुनेर, वासना भएका गन्धहरू सुँघेर रमाइलो मज्जा लागेर अनुभव गरिरहनु कामसुखल्लिकानुयोग आचरण नै हो । राम्रा असल रसहरू सेवन गर्दै रमाइलो र मज्जा लागेर अनुभव गरिरहनु कामसुखल्लिकानुयोग आचरण नै हो । नरम मुलायम बिछ्यौना च्यादर, स्त्री, पुरुष परस्पर छोएर स्पर्शगरी रमाइलो मज्जा लागेर अनुभव गरिरहनु कामसुखल्लिकानुयोग आचरण नै हो ।

कामगुण अनुभव गर्नु हीन हो

उपरोक्त कामगुण सुखहरूलाई रमाइला मज्जामानी अनुभव गरिरहनु (हीन) हो । कारण के हो भने- ती कामगुणहरू सेवन गर्ने अवस्थामा हीन खालका क्लेशहरू उत्पन्न होइने हुन् । आसक्तरहने मज्जालाग्ने कामराग कामतृष्णाहरू उत्पन्न हुने हुन् । मैले मात्र यस्ता राम्रा अनुभव गर्न आउँदछु भन्ने भावले मान पनि उत्पन्न हुने हो । आफ्नो अधीनमा भएको सजीव निर्जीव कामगुणहरू अरूहरूसित सम्पर्क गर्नदिन नचाहने कपटी स्वभाव मात्सर्य पनि उत्पन्न हुने हो । आफू समान अरूलाई पनि सम्पन्न बन्नदिन नचाहने मनमा आरिसलाग्ने ईर्ष्या पनि उत्पन्न हुने हो । विरोधी शत्रु मान्नुपर्ने व्यक्तिहरूलाई आघात गर्ने दोष पनि उत्पन्न हुने गर्दछ । लज्जा भय रहित अहिरिक अनोत्तम्य भन्ने पनि उत्पन्न हुँदछ । सुख छ, आनन्द छ, आदि भनी गलत ढंगले बुझिने मोह पनि उत्पन्न हुने हो । पृथग्जनहरूसित हो भने सजीव आत्मको रूपमा कर्म र कर्मफल विहीन भन्ने गलत दृष्टि धारणा मिथ्यादृष्टि पनि उत्पन्न हुने गर्दछ । त्यसरी त्यस्ता हीन

क्लेशहरू वृद्धि गराउने खालका हुनाले कामसुखल्लिकानुयोग आचरण हीन हो ।

त्यस्ता कामसुखको सेवन र अनुभव गरिरहने फेरि हीन भनिएका तिरश्चीन पशु, प्रेत सत्वहरू पनि हुन् । अत्यन्तै नीच र हीन ती मलमूत्रले भरिएको खाडलमा भएका औसाकीराहरू पनि अनुकूलता अनुसार सेवन र अनुभव गरिरहेकै हुन्छन् । त्यसरी हीन खालका सत्वहरूसित सम्बन्ध रहेको हुनाले पनि हीन हो । त्यस प्रकारले हीन भएको कारण उक्त कामसुखल्लिकानुयोग आचरणलाई श्रमण भिक्षुहरूले सेवन गर्न अयोग्य हो । विचार पुऱ्याएर हेर्नुपर्‍यो । गृहस्थी मानिसहरूले आ-आफ्ना आरम्भणलाई कति राम्रो कति ठीक सम्झी ठूलै मानिरहेभैं कुकुर, सुँगुर, कुखुरा, औसाहीरा आदि सत्वहरूले पनि उनीहरूका आ-आफ्ना आरम्भणलाई कति राम्रो कति असल, कति मज्जा कति मज्जा भन्दै ठूलो मानिरहने त होलान् नि । तब कुकुर, सुँगुर, कुखुरा, औसाकीराहरूको अनुभव र मानिसहरूको अनुभव एकै किसिमका भएनन् र ? त्यसरी हीन खालका सत्वहरूको अनुभवसित समान भइरहेको कारणले पनि हीन हो । त्यस प्रकारले हीन हुनाले कामसुख अनुभव गर्नुलाई श्रमण भिक्षुहरूले सेवन गर्नु अयोग्य रहेछ ।

कामगुण अनुभव गर्नु ग्रामीण मानिसहरूको आचरण

फेरी कामसुख अनुभव गर्नु गृहस्थी संसारदेखि बाहिरिएर बसेका श्रमण भिक्षुहरूको कार्य होइन । गृहबन्धन निर्माण गरेर गृहजालमा बसिरहने गृहस्थीहरूको कार्य हो । तसर्थ गम्भो= ग्रामीण शहरियाहरूको बानि व्यहोरा चाल चलन हो । साँच्चै हो, जो श्रमण भिक्षु होइनन् ती गृहस्थीहरूका निमित्त यो कामगुण सुख सर्वोत्तम सर्वश्रेष्ठ जस्तो भइरहेको छ । कामगुण आरम्भणहरू जति धेरै धेरै अनुभव गर्न सक्ने हुँदै गयो त्यति नै भन् राम्रो भनी धेरैले ठानिरहेका छन् । अधि अधिका युगमा हुकुमधारी राजाहरू, धनसम्पत्तिले मालामाल भएका साहु महाजनहरूले त जतिसक्यो उति धेरै कामगुण वस्तु आरम्भणहरू खोजिखोजी सेवन र अनुभव गरिरहने गर्थे । जबर्जस्त ढाकछोप गरी अधीनस्थ राख्दै सेवन र अनुभव गरिरहन्थे । अचेल पनि कुनै कुनै प्रदेशहरूमा उसरी नै भइरहेको हुँदोरहेछ । सम्पत्ति हीन कति मानिसहरू पनि आफूहरूले जतिसक्य त्यति, सक्दोभर खोजी खोजी सेवन र अनुभव गरिहिँड्छन् । बाल्यावस्था नाघेर उमेर बढ्दै आएपछि गृहबन्धन निर्माण गर्दै कामसुख अनुभव गर्नका निमित्त सोचिरहने गर्दा रहेछन् । बुद्धोपदेशसित सम्पर्क नभएको हुँदा केही नजानिरहेका गृहस्थीहरूका निमित्त त्यो कामसुख त सर्वोत्तम सम्भेर ठूलै मानिरहनुपर्ने हुँदोरहेछन् ।

बाँकी अर्को अंकमा.....

काही ३५ डिग्रीसम्म दायौ बायौ धल्करहेको पनि पाइन्छ । कहिलेकाही अगाडि नै निउरेर बस्नेहरू पनि छन् । कति चाहि पछाडिपति धल्केर बसिरहनेहरू पनि छन् । कोही कोही चाहि टाउको भुक्नुभुक्नु गरिरहनेहरू पनि छन् । योगीहरूलाई भोजनले लागे जस्तो छ, अथवा हल्का रुपमा अभ्यास गरिरहेका छन् भन्ने मनोभाव उत्पन्न भयो (लाग्यो) साँभ, बेलुकातिर हेर्न गएतापनि कतियोगीहरू निदाइरहेका हुन्छन । कहिले काही त हो - बलशक्ति नभइकनै बलशक्ति निकाल्नुपर्ने हुनाले मानसिक बलशक्ति पनि त्यक्ति तीक्ष्ण(तीब्र) नभएकोले मात्र यस्तो अवस्था भएको हो की जस्तो लाग्यो ।

खाली पेटले कमजोर हुने, पेट टम्म भई अल्लि हुने :-

म श्रामणेर हुँदा KAREN श्रामणेरहरू संग बसेको थिएँ । उपोसथको अघिल्लो दिन सबै श्रामणेरहरू कोदालो, कोदाल बोकी बारीमा गई विभिन्न विरुवाहरू रोप्नुपथ्यो । कोदालो चलाउनु पनि ग्राहो, कोदाल चलाउनु पनि गाहो छ । उपोसथको दिन भयो की एकछाक मात्र खाने एकासनिक धुताङ्ग धारण गर्नुपर्छ । हाम्रा गुरुहरूले कपिय बालक भनेर पनि छोड्दैन । श्रामणेर भनेर पनि बाकी राख्दैन । कठालो समाई स्वर्ग पठाउने भन्ने जस्तै बानी होस भनी त्यसरी आचरण गराउनु हुन्थ्यो । उपोसथको अघिल्लो दिन कोदालो कोदाल समाई काम गरेकाले थाकिरहन्थ्यो । भोली उपोसथ दिन पनि विहान जलपान खानु हुँदैन । फेरी भिक्षाटन पनि जानुपर्ने हुनाले पेट खाली भई कमजोर थकित हुन्थ्यो । भोजन गर्ने बेला पनि दुई छाकलाई एकैछाक गरी खानुपर्ने बेलामा पेट टन्न हुने हुनाले आँखा पनि खोल्न नसक्ने गरी सानो हुँदै जाने हुन्थ्यो अल्लि लाग्थ्यो । अनि यो KAREN श्रामणेरहरूले के टिप्पणी दियो त भन्दा, नखाएको बेला भने पेट खाली खोको भई दुर्बल हुने । अहिले खाइसक्दा पनि पेट टम्मपरी दुर्बल भई अल्लि लाग्ने ।

अहिले यहाँ पनि कति योगीहरू खाना खानु अघि पनि पेटमा आहार नभएको कारण खाली पेटले गर्दा कमजोर भई धल्मलिन्छन । ध्यान पनि बलियोसंग बस्न नसकिएको जस्तो छ । खाना खाइसके पछि पनि खानाले लागेको कारण भुम्म परी अल्लि भइरहेको बेला सतिपट्टानको अभिप्राय प्रकट हुँदैन । सतिपट्टानको अभिप्राय व्यावहारिक रुपले प्रकट गर्न सक्ने पुद्गलहरूमा भए पेट खाली भएको कारण, भएको कमजोरी पनि हराएर जान सक्छ । पेट गह्रंगो भई भुम्म परी, भएको कमजोरी पनि हराएर जानसक्छ । आहार, खानपान

संग सम्बन्धि भाविता गर्न योग्य रुपधर्म विषयवस्तुको बारेमा पनि धेरै भन्दा धेरै मात्रमा छुट्टाई छुट्टाई थाहा पाउँदै जान सकिन्छ ।

विचार गर्नु भनेको :-

यसरी भाविता गरी लगेमा चित्त सन्तानमा आवश्यक मानसिक बलशक्ति वृद्धि भएर आउने हुन्छ । आवश्यक मानसिक बलशक्तिहरू वृद्धि भई चित्तमा बलशक्ति पूर्ण भएर आउने वित्तिकै आवरण शक्ति पूर्ण भएर आउँछ । सीघ्र रुपमा उद्योग अभ्यास र प्रयास गरिरहेको बेला सम्यक प्रधान वीर्य वृद्धि भएर आयो । त्यस वीर्य सेकेण्ड सेकेण्डमा अवस्थित नभई (भिन्न नछिरी) खुकुलो रुपमा, हल्का रुपमा अभ्यास गरिरह्यो भने क्लेशलाई इशारा गरी बोलाएको जस्तो हुन्छ । सीघ्र र तीब्र रुपमा कोशिश गरी भाविता गर्ने वित्तिकै क्लेश स्वीकार नगरी हटाइरहेको हुनजान्छ । क्लेश उत्पन्न हुने अवसर नदिनु नै क्लेशलाई हटाइरहेको हो । त्यस पछि फेरी लक्षित गर्ने ध्यानको स्वभाव पनि विद्यमान छ । सम्यक संकल्प, सिधा सही ढंगले विचार गर्ने भनी भाषानुवाद गरिराखेको छ । कतिले राम्रो संग विचार गर्ने भनेर पनि भाषानुवाद गरिराखेको छ । विचार, चिन्तन गर्ने भन्ने अर्थ पनि समावेश छ । यहाँ अधिक चिन्तन गर्नुलाई भनेको होइन । यहाँ विचार गर्ने भनेको लक्षित गर्ने ताक्ने, निशाना लगाउने हो । व्यवहारिक क्षेत्रमा लक्षित गर्ने, ताक्ने निशाना लगाउने स्वभावलाई भनिएको हो । त्यसैले विचार गर्ने भन्ने मात्रमा प्रभावकारी छैन । सही ढंगले लक्षित गर्ने, ताक्ने, निशाना लगाउने स्वभाव हो । हान्ने अवस्थामा निशानामा लाग्नको लागि उद्योग गर्नु परे जस्तै, बल लगाउनु परे जस्तै उचित अवस्था सृजना गर्नको लागि निशाना पनि लगाउनुपर्छ । लक्षित पनि गर्नुपर्दछ ।

ध्यान भावना अभ्यास गर्ने अवस्थामा पनि त्यसरी नै हो-अधिक विचार गरिरहने होइन । अधिक विचार गरिरहनु भन्ने अर्थलाई लिएमा उचित भएन । भाविता गर्न योग्य विषय वस्तु आरम्भणलाई निशाना लगाइरहने वितर्क ध्यानको स्वभाव हो । उत्पत्तित विषय वस्तुमा सिधा निशाना लगाइरहेमा चित्त आरम्भणमा ठ्याक्क, उचित रुपमा परिरहन्छ । त्यस्तो भयो भने राम्राराम्रा विषय देखेतापनि, सुनेतापनि, खाएतापनि काम वितर्कहरू उत्पन्न हुने हुँदैन अरुलाई सास्ति गर्न मन लाग्ने विहिंसा वितर्क पनि उत्पन्न हुँदैन । नराम्रा, हानीकारक, गलत लक्ष्यहरू केही

पनि हुँदैन । गलत नभएको, सही लक्ष्यहरू मात्र बृद्धि भइरहन्छन् । त्यस सही लक्ष्यहरू विद्यमान रहेसम्म गलत लक्ष्यहरू अलग भइरहन्छन् । एकपल्ट निशाना लगाएको सफल हुने वित्तिकै चित्तकममा बलशक्तिहरू एकैचोटी छिन्छ । एक मिनेटमा निशाना लगाउने ६० पल्ट, पाँच मिनेटमा ३०० पल्ट, एक घण्टामा भए ३६०० पल्टसम्म यसरी निशाना लगाएको एकपछि अर्को निरन्तर रूपले बृद्धि भइरह्यो भने चित्तकममा बलशक्ति भित्रिने पनि कम हुँदैन ।

धर्का नदेखिने गरी जोडिरहको काठको स्लाड :-

संस्कार स्वभाव अनुसार उत्पन्न भई विनाश नै भएर गएतापनि पूर्ण रूपले नष्ट विनाश भएर जाने होइन । त्यसको आनुभाव शक्तिहरू बाकी छन् । उद्योग गर्ने वीर्यले पछि पछि पनि निरन्तर क्रमिक रूपमा उद्योग गर्ने स्वभाव विद्यमान गराउनुको निमित्त शक्ति बाकी राखेका हुन्छन् । यसरी गति छाडेर उत्पत्ति, स्थिर र भङ्ग तीन क्षण पूर्ण भयो भने विनाश भएर जान्छ ।

विनाश भएर गएतापनि त्यसको गति छोडेर गएको छ । त्यस गति पछिका वीर्य उत्पन्न हुनुको निमित्त छाडेर गएजस्तै निशाना लगाउने पनि पछि पछि, अरु निशाना लगाउने उत्पन्न गराउनुको निमित्त छाडेका हुन् । अरु निशाना लगाउने निरन्तर विद्यमान भइरहेको कारणले गर्दा चित्त बलशक्तिद्वारा पूर्ण भएर आउने हुन्छ ।

सही ढंगले सही रूपमा निशाना लगाउने र उद्योग अभ्यास गर्ने वीर्य भयो भने सतिपद्धानको अर्थ के भनेर बुझेर आउँछ । बिल्कूलै विचार नगरिकन, चिन्तन नगरिकन विषयबस्तु आरम्भणमा सीघ्र रूपमा, चाँडो तीब्र गतिमा गए भै भई अटूट रूपमा स्थिर र विशिष्ट रूपले दृढ दरिलो हुँदै जान्छ । एकपल्ट दृढ दरिलो भएर गएमा स्मृति पनि एकैपल्ट दृढ र दरिलो भइरहन्छ । विशिष्ट रूपले निरन्तर रूपले दृढता पूर्वक विषय बस्तु आरम्भणमा स्मृति रहिरहन्छ । स्मृति भइरहे पछि स्मृति नभएमा उत्पन्न हुन सक्ने क्लेशहरू चित्तकममा भित्रिने हुँदैन । भित्र नछिरोस भन्नाको खातिर पनि स्मृतिबल बनाइरहने हो । दृढ दरिलो स्मृति सृजना गरिरहने हुनाले अलिकता पनि विचार नगरिकन, चिन्तन नगरिकन विषय बस्तु आरम्भणमा सीघ्र रूपमा, तीब्र रूपमा गए जस्तै गरी एकैचोटी स्थिर भइरहन्छ । घर इत्यादि निर्माण गर्ने बेला राम्रो संग छाना छापमा पानी नचुहिए भै स्मृति अटूट र निरन्तर भइरहने बेला क्लेश पनि भित्रिने आवस्था रहदैन ।

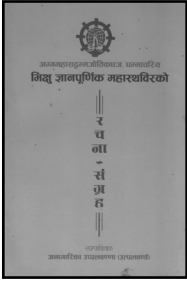
स्वच्छ स्थिर भइरह्यो :-

त्यस क्षणमा हेच्यो भने राम्रो हेर्न मन लाग्नु, सुन्ने इच्छा हुनु, सुघने इच्छा जाग्नु, खान मन लाग्ने लोभ पनि छैन । चित्त नबुझ्ने कारणले रिस उठ्ने स्वभाव पनि रहेन मान अभिमान पनि रहेन । मन पोल्ने चित्त दुख्ने स्वभाव पनि रहेन । थिनमिद्ध भन्ने निदाउने स्वभाव, भुम्म पर्ने अल्लि स्वभाव पनि रहेन । विषयबस्तु आरम्भणमा चित्त गढिरहेको कारण चित्त आरम्भण तिर उफ्रेर बाहिर निस्किएर उट्टिरहने स्वभाव उद्वेच पनि रहेन । अकुशल कार्य गर्न पुगेको कारण मन पोलिरहने (पश्चाताप) स्वभाव पनि रहेन । कुशल कार्य बृद्धि गरेर नआएको कारण भूल गरी आउनु पुगेछु भनी यसरी डाह हुने स्वभाव पनि रहेन । विश्वास पूर्वक भावना अभ्यास गरिरहेकोले शंका उपशंकाहरू पनि रहेन । मलिन धर्महरू सबै अलगगइरह्यो । छुट्टिरह्यो । ध्यान भावना कार्यमा विध्नवाधा दिन सक्ने नीवरण धर्महरू पनि हटेर गयो । त्यस कारण चित्त स्वच्छ शुद्ध भइरह्यो । चित्त शान्त, स्थिर भइरह्यो । समाधि धर्म बृद्धि भएर आएको भयो । त्यसरी शुद्ध, स्थिर हुने स्वभाव बृद्धि हुँदै आउँदा चित्त दरिलो दृढ भई मजबुत भएर आउँछ ।

जानेर नै आउँछ :-

यसरी स्वच्छ शुद्ध स्थिर, दृढ मजबुत भएर आउँदा चित्तमा बलशक्ति पनि बृद्धि भएर आउँछ, चित्तमा बलशक्ति बृद्धि भएर आएको कारण आरम्भणलाई दृढतापूर्वक प्रभावकारी ढंगले भाविता गरेको कारण एकाग्रता बलियो हुँदै आउँदा फुलेको, चलेको, सरेको इत्यादि रूपले जानेर बुझेर आउँछ । बसिरहेछु भनी भाविता गर्ने बेलामा पनि तनक्क परिरहेको, छोइरहेछु भनी भाविता गर्ने बेलामा पनि कडा-नरम, न्यानो-चिसो, चलिरहेको इत्यादि रूपमा सबै जानेर बुझेर नै आउँछ । कारण कार्यको सम्बन्धलाई पनि जानिने हुन्छ । त्यसपछि उत्पत्ति भई विनाश भइरहेको स्वभाव अन्यरूपमा भए शरीरमा अनिष्ट स्पर्श, त्यस्तै त्यसको स्वभाव अनुसार उत्पत्ति भएर आएको स्वभाव, त्यसमा आत्म नभएको स्वभाव, आत्म होइन भन्ने स्वभाव, मात्र स्वभाव धर्म मात्र रहेछ, भन्ने स्वभावलाई छुट्टिने गरी देखेरै आउँछ । कारण कार्य सम्बन्धमा अनित्य दुःख अनात्म स्वभाव धर्मलाई जानेर बुझेर देखेर आएको विपस्सना ज्ञानहरू बृद्धि भएर आएको भयो । मानसिक बलशक्ति अधिक मात्रमा पूर्ण भएको भयो ।

बाँकी अर्को अंकमा...

शान्ति छाएको बुद्ध जयन्ती ?

डा. भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर

अगममहापण्डित, अगममहासद्धम्मजोतिकधज, धम्माचरिय

वैशाख पूर्णिमा सम्पूर्ण शान्तिप्रेमी मानवमात्रको लागि स्मरणीय दिवसको रूपमा रहेको छ । किनभने यसै दिनमा शान्तिको सही प्रकाश छर्ने महामानव भावी बुद्धको जन्म यस धरतीमा हुन गएको थियो । यस पवित्र दिनमा हामीले भावी बुद्ध बोधिसत्वले यो दिनलाई मानव मात्रको स्मरणीय दिन बनाउन के कस्ता मानवीय गुणहरू बटुलनु भएको थियो र त्यसको निमित्त वहाँले के कति समय बिताउनु भएको थियो, कस्ता कस्ता अष्टाचार्य समस्यारूपको सामना गर्नुपरेको थियो ? कसरी वहाँले ती असामान्य घनिभूत समस्यारूपलाई सुल्झाउनु भयो, समाधानका बाटाहरू पहिल्याउनु भए ? आदि इत्यादि कुराहरूको मूल्यांकन हुनु अत्यावश्यक देखिन्छ । जसबाट हामीले पनि सिक्नुपर्ने पाठहरू सिकी मानव कल्याणतिर उन्मुख हुने जिज्ञासा पाउन सकौं । प्रेरित हुनसकौं । शान्तिको वास्तविक आस्वाद चाख्नसकौं ।

जबसम्म वास्तविक शान्तिको आस्वाद आफैले पाएको हुँदैन, तबसम्म शान्तिको नारा नारामै सीमित भएर रहिरहने छ, त्यसको खास अनुभूति हुनसक्ने छैन । त्यति मात्र होइन, सही शान्ति कसरी फेला पार्ने हो, त्यो पनि भुलभुलैयामै रुमलिरहने छ । निस्कने बाटोसम्म पनि भेट्टाउन सकिने छैन ।

आज विश्वभरमा नै एकातिर शान्तिको आवाज घन्किरहेको छ भने अर्कोतिर हिंसा, आतंक र बर्बरताको ज्वालाको मुस्लो डन्किरहेको छ । कहीं कतै शान्तिको आभास पाउन सकेको छैन । सबै आ-आफ्नै धूनमा स्वार्थको धार घोट्टदै चम्काउँदै तिखो पाउँदै हिंडिराखेका छन् । कसैले कसैको भावनालाई, परिवेशलाई, अवस्थालाई बुझ्ने प्रयास गरिराखेको पाउँदैन ।

सामाजिक, राजनैतिक, आर्थिक, सांस्कृतिक, शैक्षिक आदि कुनै पनि यस्तो क्षेत्र छैन, जहाँ शान्तिको लागि कुनै वातावरण तयार पारिएको देखापरोस् । अझ

आध्यात्मिक, नैतिक र धार्मिक क्षेत्रमा समेत बाह्य कुप्रभाव घुसी त्यहाँको वातावरण नै दूषित हुनपुगेको छ । धर्मको नाउँमा पनि शोषण, उत्पीडन, छलकपट, हिंसा, अत्याचार, भ्रष्टाचार चलिरहेको देखापर्दछ । यो कस्तो विडम्बना हो ! आज भोलिको ?

यसो हुनुको खास कारण त धर्मको सही मर्म नबुझ्नाको कारणले नै हुनसक्छ । धर्मको वास्तविक रूपरेखा, अलोभ, अद्वेष, अमोह, मैत्री, करुणा, सद्भावना, सहिष्णुता, कायिक, वाचिक, मानसिक संयमता, अहिंसा, सत्य, सम, धैर्य, क्षमा, श्रद्धा, वीर्य, स्मृति, समाधि, नैष्कर्म्य, त्याग, उदारता, ज्ञान, विवेक, प्रज्ञा जस्ता अति

अति महत्वपूर्ण मानसिक शक्तिको आन्तरिक अस्तित्वमा निहित रहेको छ । यदि ती मानसिक कुशलशक्तिहरूको प्रतिपक्षमा काम कार्य भइरहन्छ, भने खालि कराएर चिल्लाएर नाराबाजी गरेर ध्वाँग फुकाएर स्वाँग मात्रै गरेर शान्ति पाउने प्रयास, सुख र अमन चैन काम गर्ने धोको कहिल्यै पनि पूरा हुन सक्ने छैन । पूरा हुने कुरा त त्यसै छोडौं, नजिकसम्म पनि पुग्नसक्ने हुँदैन ।

यदि साँच्चैको आनन्द, सुख, शान्ति र अमन चैन नै यो धरतीमा स्थापना गर्ने हो भने आजको युगमा विश्वभरि चलिराखेका जे जति नराम्रा दृष्टवृत्तिहरू छन्, दुष्कर्महरू छन्, दूषित वातावरणहरू छन्, एकअर्का प्रतिको द्वेष, विद्वेष, भय, आशंका, क्रोध, आक्रोश, ईर्ष्या, आघात, अश्रद्धा, अन्धविश्वास, अनपत्यारहरू छन्, व्यक्ति व्यक्तिमा निहित दुर्भावनाहरू छन् तिनीहरूलाई हटाई पन्छाई स्वच्छहृदयले माथि उल्लेखित बोधिसत्व चर्याहरूलाई अंगाली प्रयोगमा ल्याइन्छ भने हुनसक्छ यो धरती शान्तिको शीतलताले भरी आनन्द र सुखको पुस्करणीमा डुबुल्की मार्नसक्ने स्थितिको रूपमा रहनसक्ने होला ।

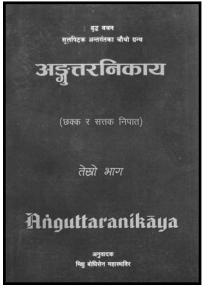
ती नै कुशल गुणहरूको पुञ्ज भएकोले भगवान् बुद्धको जन्म दिवस वैशाख पूर्णिमा शान्तिको प्रतिक पुष्पपूर्णमा हुनगएको हो । बुद्ध स्वयं शान्तिको वास्तविक अनुभवकर्ता र सही शान्ति प्रदाता हुनपुगनु भएको छ । वहाँलाई सारा विश्वले नै शान्तिको अनुपम अग्रनायक मानि आएको छ । त्यसैले साँच्चै बुद्धलाई हामीले शान्तिको अग्रगामी हृदयदेखि नै मान्छौं भने वहाँले दिनु भएको शान्तिको सन्देशलाई वहाँ आफैले जन्म जन्मान्तरमा रातोदिन अभ्यास गर्दै गर्नु भएको बोधिसत्वको रूपमा रही आफ्नो हृदयमा परिभाषित र अभिसिञ्चित गर्नुभएका ती अनुपम गुणहरूलाई हामीले किन आत्मसात् गर्न हिचकिचाउनु परेको नि ? बिना बीज फल निस्कदैन । बिना फल स्वाद चाख्न पाउँदैन । तसर्थ वैशाखपूर्णमा बुद्धजयन्तीको पुनित दिनको महत्वलाई दिलैदेखि सम्झी सबैले भगवान् बुद्धको शान्तिमय उपदेशलाई अंगीकार गरी अशान्तिको आगोलाई निभाउनु सबैको दायित्व रहेको कुरा हामी सबैले बोध गरौं र त्यसै अनुरूप जीवन संचालन गरी शान्तिको छहारीमा आनन्द लिन सकौं । यही नै हाम्रो लागि सही बुद्धजयन्ती हुनेछ । ♦

२५६३ औं बुद्धजयन्ती (स्वाया पुन्हि) को उपलक्ष्यमा सम्पूर्ण प्राणी मात्रको शुभमंगल, कल्याण तथा सुख शान्तिको मैत्रीपूर्ण शुभ-कामना

I. T. GRAPHICA
PRIVATE LIMITED

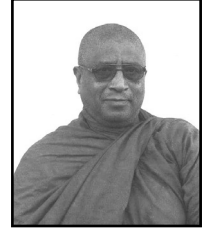
Putalisadak, Kathmandu, Nepal
(East side of Padmodaya School)
Tel: 4434179, Cell: 9851103138
E-mail: itgraphica@gmail.com

•PVC Identity Card •Privilege Card •Belt Print •Credit Card •Debit Card

अङ्गुत्तरनिकाय

भिक्षु बोधिसेन महास्थविर
अनुवादक

९. दानमहप्फलसुत्तं

५२. एक समय भगवान चम्पास्थित गगगरा पोखरीको किनारमा बस्नुहुन्थ्यो । त्यसबेला चम्पाका धेरै उपासकहरू जहाँ आयुष्मान सारिपुत्त हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ गए । गएर सारिपुत्तलाई अभिवादन गरी एकठाउँमा बसे । एकठाउँमा बसेपछि, चम्पाका उपासकहरूले आयुष्मान सारिपुत्तलाई यसरी भन्यो- “भन्ते ! हामीले भगवानबाट धर्मोपदेश सुनेको धेरै दिन भइसक्यो । भन्ते ! हामीले भगवानबाट धर्मोपदेश सुन्न पाए राम्रो हुन्थ्यो ।” आवुसो हो ! त्यसो भए उपोसथको दिनमा आउनु । हुनसकछ त्यसदिन धर्मोपदेश सुन्न पाउनेछौं । “हवस्, भन्ते ! भनी चम्पाका उपासकहरूले आयुष्मान सारिपुत्तलाई प्रतिवचन दिई आसनबाट उठेर आयुष्मान सारिपुत्तलाई अभिवादन र प्रदक्षिणा गरी फर्केर गए ।

यसपछि, चम्पाका उपासकहरू उपोसथका दिन जहाँ आयुष्मान सारिपुत्त हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ गए । गएर आयुष्मान सारिपुत्तलाई अभिवादन गरी एकठाउँमा बसे । अनि त ती चम्पाका उपासकहरूलाई सँगै लिएर सारिपुत्त जहाँ भगवान् हुनुहुन्थ्यो त्यहाँ गए । गएर भगवानलाई अभिवादन गरी एकठाउँमा बसे । एकठाउँमा बसेपछि, आयुष्मान सारिपुत्तले भगवानलाई यसरी भन्नु भयो-

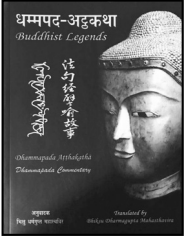
“भन्ते ! के यस्तो हुन सक्छ कि, यहाँ कसैले त्यस्तै नै दिएको दान त महान फलदायक तथा न त महान शुभपरिणामी हुन्छ ? भन्ते ! के यस्तो हुन सक्छ कि, यहाँ कसैले त्यस्तै नै दिएको दान महत्फलदायक र महान शुभपरिणामी हुन्छ ? “सारिपुत्त ! यस्तो हुन सक्छ कि, यहाँ कसैले एकै प्रकारको दान दिँदा न त महत्फलदायक र न त महाशुभपरिणामी हुन्छ । सारिपुत्त ! यस्तो हुन सक्छ कि, यहाँ कसैले एकै प्रकारको दान दिँदा महान् फलदायक र महान् शुभपरिणामी हुन्छ । “भन्ते ! यस्तो हुनुको कारण के ? किन यस्तो भएको ? त्यस्तै प्रकारका दान एकजनाले दिएको अनि अर्कोले दिएको दानको फल न त महान् हुन्छ, न त महाशुभपरिणामको हुन्छ ? भन्ते ! यस्तो हुनुको कारण के ? किन यस्तो भएको ? त्यस्तै प्रकारका दान एकजनाले दिएको अनि अर्कोले दिएको दानको फल महान् र महाशुभपरिणामको हुन्छ ?

“सारिपुत्त ! यहाँ कसै कसैले तृष्णाले युक्त भई दान दिन्छ, आसक्तीले युक्त भई दान दिन्छ, एकैसाथ भोग गर्न पाउने भावनाको हुन्छ, कि यसद्वारा परलोकमा भोग गर्न पाउँछु, भनी दान दिने हुन्छ । उसले श्रमण वा ब्राह्मणलाई अन्न-पान, वस्त्र, वाहन, माला, गन्ध, विलेपन, शयनासन, आवास गृह र दीप दान दिने गर्छ । के त, सारिपुत्त ! यहाँ कसै कसैले यसरी दान दिएको थाहा छ ? “थाहा छ, भन्ते !”

“सारिपुत्त ! यहाँ जो व्यक्तिले तृष्णाले युक्त भई दान दिन्छ, आसक्तीले युक्त भई दान दिन्छ, एकैसाथ भोग गर्न पाउने आश लिई दान दिने हुन्छ, यसद्वारा परलोकमा परिभोगमा गर्नेछु, भनी दान दिने हुन्छ । उसले त्यो दान दिएपछि, मरण पश्चात चतुर्महाराजिकको देवकुलमा उत्पन्न हुन्छ । त्यहाँ त्यस कर्मको फल भोग गरी सकेपछि त्यस समृद्धि, त्यस ऐश्वर्य, त्यस आधिपत्यबाट रहित भई, ऊ फेरि यही लोकमा आएर जन्मिन्छ ।

“तर सारिपुत्त ! यहाँ कसैले तृष्णाले युक्त भई दान नदिने हुन्छ, आसक्तीले युक्त भई दान नदिने हुन्छ, एकसाथ भोग गर्ने आश लिई दान यमदण्डले, अङ्गीरसले, भारद्वाजले, वासेट्टले, कस्सपले र भगुले गरेको महायज्ञ हो । यसरी नै मवाट यो दान संविभाजन हुनेछ, भन्ने विचार लिएर दान दिने हुन्छ । न त दान दिइरहेको समयमा मेरो मन प्रसन्न हुन्छ, सन्तुष्ट हुन्छ तथा हर्षित हुन्छ, भनी दान दिन्छ । तर दान दिनु भनेको चित्तको अलङ्कार हो, चित्तको परिष्कार हो भन्ने विचार लिएर दान दिने हुन्छ । उसले त्यस दानलाई दिँदा शरीर त्याग भई मरण पश्चात ब्रह्मकायिक देवहरूका कुलमा जन्मिने छ । त्यस कर्मको फललाई भोग गरिसकेपछि त्यो ऋद्धि, त्यो यश, त्यो आधिपत्यबाट रहित भई अनागामि हुन्छ, पुन यसलोकमा नजन्मिने हुन्छ । सारिपुत्त ! यही नै कारण हो, यसरी नै गर्दा यहाँ कसै-कसैले एकैप्रकारको दान दिँदा महत्फलदायी हुँदैन तथा महाशुभपरिणामी हुँदैन । सारिपुत्त ! यही नै कारण हो, यही कारणले गर्दा कसै-कसैले एकैप्रकारको दान दिँदा महत्फलदायी हुन्छ तथा महाशुभपरिणामी हुन्छ ।”

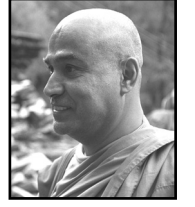
बाँकी अर्को अंकमा...

११. धर्मिक उपासकया खँ

भिक्षु धर्मगुप्त महास्थविर

अनुवादक

गत अंकपाखें क्रमशः

‘थन व लयताइ...’ धयागु थुगु धर्मदेशना शास्ता जेतवनय् चवनाविज्यानाः च्वंबले धम्मिक उपासकया कारणय् आज्ञा जुया विज्यात ।

भीसं न्यनाः, श्रावस्तिइ, न्यासः धम्मिक उपासकपिं धयापिं दु । इपिं मध्ये छम्ह छम्हसिया न्यासः न्यासः उपासकपरिवारपिं दु । गुम्ह इमि स्वया जेष्ठम्ह खः, वया न्हय्म्ह कायपिं व न्हय्म्ह म्हायपिं दु । इपिं मध्ये छम्ह छम्हसिनं छगू छगू सलाक यागु, सलाक भोजन, पक्षिक भोजन, निमन्त्रणा भोजन, उपोसथ भोजन, आगन्तुक भोजन व संघ भोजन वर्षावास चवनीपिनि नितिं कयातःगु दु । इपिं सकलें हे अनुजातपुत्रपिं जुल । थये भिंघ्यम्हसिनं, कायपिनि कलापिं व उपासकोपासिका यानाः भिंखुगू सलाक यागु आदि दान वियाच्वन । थये व काय कलापिसहित शीलवान्, कल्याणधर्मीम्ह जुया दान यायेगुलि लयतापिं जुयाच्वन । अले वयात लिपा रोग उत्पन्न जुल, आयु संस्कार मन्त । वं धर्मोपदेश न्यनेगु इच्छा जुया “जित च्याम्ह बा भिंखुम्ह भिक्षुपिं छवया विज्याहुँ” धकाः शास्तायाथाय् धाय्के छवल । शास्तां छवयाविल । इपिं वनाः वया खाताया चाःहुइक लायातःगु आसनय् फयेतुत । “भन्ते, आर्यपिनिगु दर्शन जित दुर्लभ जुइ, जि दुर्लभम्ह खः, जित छपु सूत्र पाठ यानाः विज्याहुँ” धकाः धायेवं “गुगु सूत्र न्यनेगु इच्छा उपासक ?” धकाः न्यन । “फुक्क बुद्धपिसं त्वःता विमज्यागु सतिपट्टानसूत्र” धकाः धायेवं - “थ्व हे छपु, भिक्षुपिं, लँ दु, थःत विशुद्ध यायेत”^१ धकाः सूत्र प्रारम्भ यानाः (न्ह्यःथना) विज्यात । उगु क्षणय् खुगू देवलोकं फुक्क अलंकारं प्रतिमण्डितपिं द्वःछिम्ह सलं युक्तगु सछि व न्येगू योजन पाय्गवःगु खुगुः रथवल । उपिं रथय् च्वम्ह

देवतां “जिमिगु देवलोक यंके, जिमिगु देवलोक यंके, भो चाःया थल तछ्यानाः लुँया थल काये थें जिमिगु देवलोकय् न्ह्याइपुकेत थन उत्पन्न जुया विज्याहुँ, जिमिगु देवलोकय् न्ह्याइपुकेत थन उत्पन्न जुया विज्याहुँ” धकाः विन्ति यात । उपासकं धर्मश्रवणय् बाधा मयायेगु इच्छा जुया - “आसे, आसे” धकाः धाल । भिक्षुपिसं “जिमित पन” धकाः मती तया सुंक च्वन ।

अले वया काय्म्यायपिं “जिमि बौ न्हापा धर्मश्रवणय् तृप्त मजूम्ह खः आः जुलं, भिक्षुपिं सःतके छवयाः पाठ याकाः थःम्हं हे पन, सिइ खनाः मग्याःपिं सत्त्व धयापिं सुं मदु” धकाः विलाप यात । भिक्षुपिं “आः समय पाय्छि मजुल” धकाः आसनं दना लिहाँवन । उपासक भतिचा ई लिपा होशय् वया (स्मृति उपलब्ध जुया) मस्तय्के न्यन - “छाय् खयागु ?” “बा, छपिसं भिक्षुपिन्त सःतके छवया धर्म न्यंबले थःम्हं हे पना दिल, अले जिपिं ‘सिइ खनाः मग्यापिं सत्त्व धयापिं मदु धकाः खयागु खः ।” “आर्यपिं गन ले ?” “समय पाय्छि मजुल” धकाः आसनं दना लिहाँ विज्यात, बा” “जिं, आर्यपिन्त धयागु मखु” धकाः धायेवं “अले सुयात धयागु ले ?” “खुगू देवलोकं देवता खुगुः रथत छाय्पिया हया आकाशय् दना जिमिगु देवलोकय् न्ह्याइपुक भासँ, जिमिगु देवलोकय् न्ह्याइपुक भासँ, धकाः धयाच्वंगुलिं, इमित धयागु खः ।” “बा, रथत गन दु, जिमिसं मखनाः ?” “जित (छिमिके) माःहना तयागु स्वाँ दुला ?” “दु, बा ।” “गुगु देवलोक रमणीयगु खः ?” “फुक्क बोधिसत्त्वपिनि बुद्धमातापिं च्वना विज्याःगुथाय् तुषित भवन रमणीय जू, बा ।” “अथेसा ‘तुषित भवनं वःगु रथय् स्वाँमाः थायेमाः धकाः वाँछ्व ।” इमिस वाँछ्वत । व स्वाँमाः रथया धुरय् थाना आकाशय् भुण्डे जुल । आपालं मनूतय्सं स्वाँमाः हे जक खन, रथयात मखन । उपासकं “थ्व स्वाँमाःयात खनाः ला ?” “खः, खनाः” धकाः धायेवं - “थ्व तुषित भवनं वःगु रथय् भुण्डे जुयाच्वन, जिं तुषित भवनय् वने, छिमिसं धन्दा

^१ (दी.नि. २.३७३; म. नि. १.१०६) दीघनिकाय (नेपालभाषा) पृ. ३५३, मज्झिमनिकाय (नेपालभाषा) पृ. ५४

कायेम्वाः, जिथाय् उत्पन्न जुइगु इच्छा दुसाः जिं यानाःगु अनुसारं पुण्यधर्मत यायेगु या" धकाः धया सिनावनाः रथय् प्रतिस्थित जुल ।

उबले वया स्वंगू कोश प्रमाणगु ख्वीगू गाडाया भारं अलंकृतगु थःगु शरीर उत्पन्न जुल, द्रुच्छिम्ह अप्सरापिंसं चाःहुइका च्वन, नीन्यागू योजन दुगु कनक विमान प्रकट जुल । इपिं नं भिक्षुपिं विहारय् थ्यनेवं शास्तां न्याना विज्यात - "भिक्षुपिं, उपासकं धर्मदेशना न्यं ला ?" "खः, भन्ते, दथुइ हे 'आसे' धकाः जिमित पन । अले वया काय्म्याय् पिं ख्वल । जिपिं 'आः समय मखुत धकाः आसनं दना पिहाँ वयापिं खः ।" "भिक्षुपिं, वं छमित धाःगु मखु, खुगू देवलोके देवता खुगः रथत छाय्पिया हया उम्ह उपासकयात सःतल । वं धर्मदेशनाय् बाधा मयायेगु इच्छा जुया इमित धाःगु खः ।" "थथे ला, भन्ते ?" "खः, भिक्षुपिं ?" "आः गन उत्पन्न जुल ले ?" "तुषित भवनय्, भिक्षुपिं ।" "भन्ते, आः थन थःथितिपिनि दथुइ लय्ताया जुया आः हानं वनाः लय् ताइगु थासय् हे उत्पन्न जुल ।" "खः, भिक्षुपिं, अप्रमादीपिं गृहस्थीपिं वा प्रव्रजितपिं न्ह्याथाय् नं लय्हे ताइ" धकाः

धया थुगु गाथा आज्ञा जुया विज्यात -

१६. इध मोदति पेच्च मोदति, कतपुञ्जो उभयत्थ मोदति ।
सो मोदति सो पमोदति, दिस्वा कम्मविसुद्धिमत्तनो ॥

१६. "थन व लय्ताइ लिपा व लय्ताइ, पुण्ययाम्ह निथासं लय्ताइ ।
व लय्ताइ व प्रमुदित जुइ, थःगु विशुद्धगु कर्म खनाः ॥"

अन पुण्ययाम्ह धयागु नाना प्रकारया पुण्यकर्म याइम्ह व्यक्तिं "धाथें जिं पाप मयानाः, जिं भिंगु यानाः" धकाः थन कर्मय् लय्ताना, लिपा विपाकय् लय्तानाः लय् ताइगु खः । थथे निथासं लय्ताइगु खः । विशुद्धगु कर्म धयागु धम्मिक उपासक नं थःगु विशुद्धकर्मयात व पुण्यकर्म सम्पत्तियात खनाः सिइन्त्थः थ्व लोकय् नं लय्ताल, सिनावनाः आः परलोकय् नं लय्ताम्ह हे जुल ।

गाथाया अन्तय् आपालं श्रोतापन्नादि जुल ।
आपालं मनूतय्त सार्थक धर्मदेशना जुल ।

धम्मिक उपासकया खँ क्वचाल ।

२५६२ औं बुद्धजयन्ती (स्वांया पुन्हि) को उपलक्ष्यमा

सम्पूर्ण प्राणी मात्रको शुभमंगल, कल्याण तथा सुख शान्तिको

मैत्रीपूर्ण शुभ-कामना

मूर्खहरुले आफैलाई शत्रु बनाएर पाप कर्म गर्छन्,
त्यही पाप कर्मको कटु-फल पछि आफैलाई प्राप्त हुन्छ ।

-धम्मपद ६६

“एकका लागि सबै सबैका लागि एक”

विकास बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

महालक्ष्मी न.पा.-०६, सिद्धिपुर, ललितपुर, ५५८१९६६

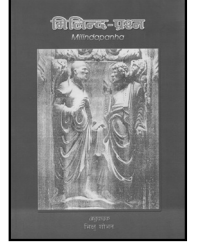
हाप्पा सेवाहरू :

१. साधारण बचत	१०%
२. नियमित बचत	१०%
३. आवधिक बचत	
६ महिना	११%
१ वर्ष	१३.५%
२ वर्ष	१४%
३ वर्ष	१४.५%

ऋण सेवा:

१. घरजग्गा धितो तथा व्यवसाय ऋण	१६%
२. मुद्दती धितो ऋण मुद्दती	ब्याज + २%
३. साना तथा घरेलु व्यवसाय ऋण	१७%
४. जमान्नी	१८%
५. शैक्षिक	१५%

मिलिन्द-प्रश्न

२. दुष्कर चर्याविषयमा प्रश्न

३. “भन्ते ! के सबै बोधिसत्वहरूले दुष्करचर्या गर्दछन् या बोधिसत्व गौतमले मात्र गर्नुभएको थियो ?” “महाराज ! सबै बोधिसत्वहरूले दुष्करचर्या गर्दैनन् बोधिसत्व गौतमले मात्र गर्नुभएको थियो ।”

“भन्ते नागसेन ! यदि कुरा यस्तो हो भने, एउटा बोधिसत्व अर्कोभन्दा भिन्न हुनु उचित छैन ?” “महाराज ! चार स्थानहरू (कुराहरू) मा एउटा बोधिसत्व अर्को बोधिसत्वभन्दा भिन्न हुन्छ ।” “कुन चार स्थानहरूमा ?” “महाराज ! (१) कुलमा (२) स्थान र समयमा (३) आयुमा र (४) शरीरको उचाययमा । यी चार स्थानहरूमा एउटा बोधिसत्व अर्कोभन्दा भिन्न हुन्छ । महाराज ! तर सबै बोधिसत्वहरू रूप, शील, समाधि, प्रज्ञा, विमुक्ति, विमुक्ति-ज्ञान दर्शन, चार वैशारद्य, दश बुद्ध-बल, छ असाधारण ज्ञान, चौध बुद्धज्ञान, अट्टारह बुद्धधर्म र बुद्धका अन्य कुराहरूमा समान नै हुन्छन् । सबै बुद्धहरू, बुद्ध गुणहरूमा बराबर हुन्छन् ।”

“भन्ते नागसेन ! यदि सबै बुद्ध आफ्ना गुणहरूमा समान हुन्छन् भने, बोधिसत्व गौतमले एकलै दुष्करचर्या किन गर्नुभयो ?” “महाराज ! बोधिसत्व गौतम (चार आर्यसत्यको) ज्ञान परिपक्व नहुँदा पहिले नै बोधिज्ञान प्राप्त गर्नका लागि महाभिनिष्क्रमण गर्नुभएको थियो । आफ्नो अपरिपक्व ज्ञानलाई पूरा गर्ने धुनमा नै उहाँले दुष्करचर्या गर्नुभएको थियो ।”

“भन्ते नागसेन ! ज्ञान अपरिपक्व हुँदा नै बोधिसत्व गौतम घर छाडेर किन निस्कनुभयो ? आफ्नो ज्ञान परिपक्व भएपछि उहाँ घरबाट किन निस्कनुभएन ?”

४. “महाराज ! बोधिसत्व नाच्ने स्त्रीहरूको घृणित (उद्विग्न) गर्ने अवस्था देखेर उहाँको मन फर्केको थियो । मन फर्केपछि उहाँलाई वैराग्य भयो । उहाँको मन (चित्त) वैराग्ययुक्त देखेर कुनै मारकायिक देवपुत्रले यो सोच्यो, ‘ठीक यही समयमा म उनको वैराग्य चित्तलाई हटाऊँ ।’ । आकाशमा प्रकट भएर उनले भने- ‘मार्ष ! मार्ष !! तपाईं यसरी नहडबडाउनुहोस् । आजको सातौं दिनमा तपाईंका सामु दिव्य चक्ररत्न, हजारौं धुर भएको राम्रो गोलाइ र नाभिका साथ र सबै गुणहरूले परिपूर्ण रथ प्रकट हुनेछ । पृथ्वी र आकाशमा रहेका सबै रत्नहरू स्वयं तपाईंका सामु प्रकट हुनेछन् । दुई हजार साना द्वीपहरूका

साथ चार महाद्वीपहरूमा तपाईंको एकमात्र आज्ञा चलेछ । तपाईंका हजारौं, शूरवीर, शक्तिशाली र शत्रुहरूका सेनालाई तहसनहस गर्ने छोराहरू हुनेछन् । ती छोराहरूका साथ सात रत्नहरूले युक्त चारै द्वीपहरूमा तपाईं शासन गर्नु हुनेछ ।”

“महाराज ! जस्तै सारा दिन बलिरहेको आगोमा रातो पारेको फलामको छडलाई कसैले कानमा पसाउँछ, त्यसरी नै, बोधिसत्वलाई यो वचन विभ्यो । एक त आफैँ बोधिसत्वलाई वैराग्य भएको थियो; अर्को मारको त्यस्तो वचन सुन्दा उनको मन भन् संवेगयुक्त भयो ।”

“महाराज ! जस्तै, कसैले बलिरहेको आगोको राशमा काठ राखिदिंदा त्यो भन् धक धक गरेर बल्छ, त्यसरी नै, एक त बोधिसत्वलाई स्वयं वैराग्य भइरहेको थियो; अर्को मारको त्यस्तो वचन सुन्दा उनको मन भन् उद्विग्न भयो ।”

“महाराज ! जस्तै, हरिया घाँसपातले भरिएको, हिलो भएको धापिलो जमिनमा धेरै पानी परेमा हिलोले भरिन्छ, त्यसरी नै, एक त आफैँ बोधिसत्वलाई वैराग्य भइरहेको थियो, दोस्रो मारको त्यस्तो वचन सुन्दा उनको मन अर्भै खिन्न भयो ।”

“भन्ते नागसेन ! यदि सातौं दिन साँच्चै दिव्य चक्ररत्न उनका अगाडि प्रकट भएको भए के उहाँ फर्कनुहुन्थ्यो ?” “होइन महाराज ! सातौं दिन बोधिसत्वका सामु दिव्य चक्ररत्न प्रकट हुने कुरो नै थिएन । त्यस देवताले केवल उहाँलाई लोभ्याउनका लागि यस्तो असत्य कुरो भनेको थियो । अनि महाराज ! यदि सातौं दिन साँच्चै बोधिसत्वका सामु दिव्य चक्ररत्न प्रकट भएको भए पनि उहाँ फर्कनुहुन्थ्यो ।” “त्यसो किन ?” “महाराज ! संसारको अनित्यताले हृदयमा गहिरो आघात पारेको थियो । संसार-दुःखले हृदयमा ठूलो आघात पायो । अनात्माले हृदयमा गहिरो आघात पारेको थियो । यस्ता कुराहरूले उहाँको हृदयमा गहिरो चोट पारेकोले उहाँसँग भएको उपादान (सांसारिक वस्तुप्रति आसक्ति) नष्ट भइसकेको थियो ।”

“महाराज ! जस्तै अनोतप्य दह (अनवतप्त दह) को पानी गङ्गा नदीमा बगेर मिल्छ, गङ्गा नदी बगेर समुद्रमा मिल्छ, अनि महासमुद्रबाट पातालमा जान्छ । महाराज ! त्यसो भए के त्यही पानी पातालबाट समुद्रमा, समुद्रबाट गङ्गा नदीमा र गङ्गा

नदीबाट अनोतपप दहमा पुनः आउन सकछ ?” “सकदैन भन्ते !” “महाराज ! त्यसरी नै, यस अन्तिम जन्मसम्म पुग्नका लागि नै बोधिसत्वले चार असङ्ख्य एक लाख कल्पदेखि पुण्य एकत्र गर्दै आउनुभएको थियो । त्यसैले उहाँ त्यहाँसम्म पुगनुभयो । परमज्ञानको चरम सीमासम्म पुगनुभयो । छ वर्षमा उहाँ बुद्ध सर्वज्ञ र अग्र पुद्गल (नरोत्तम) हुने खालको हुनुहुन्थ्यो । त्यसो भए के उहाँ चक्ररत्नका लागि फर्कनुहुन्थ्यो ?” “फर्कन हुन्थ्यो भन्ते !” “महाराज ! यो महापृथ्वी ठूलठूला जङ्गल र अग्ला-अग्ला पहाड सहित उल्टे पनि गङ्गा नदी उल्टो धारामा बगे पनि गोपद (गाईको खुट्टा) परेर जमिनमा खाड लको पानीभै, यो अथाह र अगाध समुद्र सुकेर गए पनि, सुमेरु पर्वतराज सैयकडौं र हजारौं टुक्रा भएर टुटे पनि, सूर्य, चन्द्र र सबै ताराहरूको थुप्रो पृथ्वीमा भरेर पनि सुकुल जस्तै पूरै आकाशलाई कसैले बेरे पनि बोधिसत्व सम्यक्सम्बोधि नपाई कहिल्यै फर्कन सकदैन थिए ।” “त्यसो किन ?” “किनकि उहाँले संसारका सबै बन्धनहरूलाई छिन्ताउनुभएको थियो ।”

“भन्ते नागसेन ! संसारमा कति प्रकारका बन्धनहरू छन् ?” “महाराज ! संसारमा दस प्रकारका बन्धनहरू छन् जसमा परेर सत्व (प्राणी) निस्कन पाउँदैन या निस्के पनि फेरि बाँधिन्छ ।” “ती दस बन्धनहरू कुनचाहिँ हुन् ?” “महाराज ! संसारमा (१) आमा बन्धन हो । (२) बुबा..... । (३) स्त्री । (४) छोराछोरी । (५) आफन्त । (६) साथी । (७) धन । (८) लाभ-सत्कार । महाराज ! यिनै दस संसारमा बन्धनहरू छन् जसमा परेर बोधिसत्वले ती सबै दस बन्धनहरूलाई काटनुभएको थियो, सर्वथा नष्ट गरिदिनुभएको थियो । महाराज ! त्यसैले बोधिसत्व फेरि फर्कन सक्नुहुन्न थियो ।”

“भन्ते नागसेन ! ज्ञान परिपक्व नभएको बेला बोधिसत्वको हृदयमा देवताको वचन सुनेर वैराग्य उत्पन्न भएको थियो, जसले गर्दा उहाँले घर छाडेर निस्कनु भएको थियो भने दुष्करचर्यासँग उहाँको के सरोकार थियो ? उहाँले त आनन्द संग खाएर पिएर आफ्नो ज्ञान परिपक्व हुने प्रतीक्षा गर्नुपर्दथ्यो ?”

“महाराज ! संसारमा यस्ता दश व्यक्तिहरू छन् जो अपमानित हुन्छन् निन्दित हुन्छन्, नीच मानिन्छन्, खराब मानिन्छन्, अप्रतिष्ठित हुन्छन्, सबै ठाउँमा दबाइन्छन् र जसलाई कसैले अपेक्षा गर्दैन । कुनचाहिँ दस ? महाराज ! (१) विधवा स्त्री, (२) कमजोर व्यक्ति, (३) जसको कुनै साथी वा आफन्त न भएको, (४) धेरै खाने व्यक्ति, (५) हीन कुलको, (६) खराब व्यक्तिको संगत, (७) गरीब, (८) नराम्रो स्वभावका व्यक्ति, (९) अलछे र (१०) अयोग्य व्यक्ति । महाराज ! यी दस प्रकारका व्यक्ति अपमानित हुन्छन्, निन्दित हुन्छन् र नीच सम्झिन्छन्, खराब मानिन्छन्, अप्रतिष्ठित हुन्छन्, सबै

स्थानमा दबाइन्छन् र उनीहरूतिर कसैले पनि ध्यान दिदैन । महाराज ! यी दस कुराहरूको सम्झना गरेर बोधिसत्वले यस्तो विचार गर्नुभयो— देव मनुष्यहरूमा म पनि अलछि र अयोग्य सम्झिएर निन्दित हुनु नपरोस् । अतः म कर्मस्वामी, काम लाने, कर्ममा प्रेरित कर्मशील र कर्मधारण गर्ने कर्मपरायण भई सधैं अप्रमादी हुनुपर्छ । महाराज ! त्यसैले बोधिसत्वले आफ्नो ज्ञान परिपक्व गरी दुष्करचर्याको अभ्यास गर्नुभएको थियो ।”

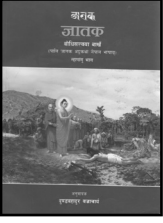
“भन्ते नागसेन ! बोधिसत्वले दुष्करचर्याको अभ्यास गर्दै भन्नुभएको थियो— “यस कठोर दुष्करचर्याले त्यस अलौकिक परमज्ञानलाई साक्षात् गर्न सकदैन । बुद्धत्व पाउन के कुनै अर्को मार्ग हुनुपर्छ ।” त्यसो हो भने, के त्यस बेला मार्ग निश्चित गर्नमा बोधिसत्व कर्तव्य विमुख हुनुभयो ?” “महाराज ! चित्तलाई कमजोर तुल्याउने २५ कुराहरू छन्, जसले गर्दा आस्रवलाई क्षय गर्न चित्त स्थिर हुन पाउँदैन ।”

“कुनचाहिँ पचिस कुराहरू ?” “महाराज ! (१) क्रोध, (२) डाह, (३) सेखी गर्नु, (४) घमण्ड, (५) ईर्ष्या, (६) लोभ, (७) माया (देखावटी), (८) भ्रेल, (९) दुराग्रह, (१०) कलहप्रियता, (११-१२) आफूलाई सबभन्दा ठूलो ठान्नु, (१३) मद्द, (१४) प्रमाद, (१५) धीनमिद्ध (द्वेष), (१६) तन्द्रा, (१७) आलस्य, (१८) दुर्जन-मित्रता, (१९) रूप, (२०) शब्द, (२१) गन्ध, (२२) रस, (२३) स्पर्श, (२४) भोक-प्यास, (२५) असन्तोष । महाराज ! चित्तलाई कमजोर तुल्याउने यी पच्चीस कुराहरू छन्, जसले गर्दा आस्रवहरूलाई क्षय गर्नमा चित्त स्थिर हुन पाउँदैन ।”

“महाराज ! त्यस बखत यी मध्य भोक र तिर्खाले बोधिसत्वको शरीरलाई दबाएको थियो । भोक र तिर्खाले शरीर यस प्रकारले दबी रहनाले आस्रवलाई क्षय गर्नमा उहाँको चित्त स्थिर हुन पाएको थिएन । महाराज ! चार असङ्ख्य एक लाख कल्पदेखि बोधिसत्व जन्म-जन्ममा चार आर्यसत्यहरूलाई साक्षात्कार गर्नमा प्रयत्नशील भए । त्यसो भने के अन्तिम जन्ममा आएर जब उहाँले आर्यसत्यको साक्षात्कार गर्ने लागेको बेला उहाँ आफ्नो मार्गबाट विचलित हुनुहुन्थ्यो होला र ? महाराज ! बरु बोधिसत्वलाई बोधिज्ञानका निम्ति अवशय अर्कै मार्ग हुनुपर्छ भन्ने लागेको थियो । महाराज ! पहिले नै, जब बोधिसत्व मात्र एक महिनाको हुनुहुन्थ्यो आफ्ना बुबा शाक्य शुद्धोदन कार्यमा लागि रहनुभएको समयमा जामुनको रूखको शीतल छाँयामा पद्मासन लगाएर बसी, काम र अकुशल धर्मले रहित भएर, वितर्क विचारका साथ विवेकले उत्पन्न, प्रीति-सुख भएको प्रथम ध्यानसम्म पुगनुभएको थियो । त्यस्तै उहाँले द्वितीय, तृतीय र चतुर्थ ध्यान पनि पाउनुभएको थियो ।”

“साधु भन्ते नागसेन ! कुरो यस्तै हो । म तपाईंको भनाइ मान्दछु । तपाईंले आफ्नो ज्ञानलाई पूर्ण गर्दै बोधिसत्वले दुष्करचर्याको अभ्यास गर्नुभयो ।”

बाँकी अर्को अंकमा...

जातक बाखँ

दुण्डबहादुर बज्राचार्य

वेनसाख जातक

“नयिदं निच्चं भवितब्बं.....” थुगु गाथा शास्तां भग्ग (जनपद) य् सुंसुमारगिरिया लिकक भेसकलावनय् च्वना विज्यागु इलय् बोधिराजकुमार धयाम्हसिया बारे कया आज्ञा जुया विज्यागु जु-

वर्तमान कथा

उगु इलय् उदयन (जुजु) या बोधिराजकुमार धयाम्ह काय् सुंसुमारगिरिस च्वं च्वन । वं छम्ह तःसकं सःम्ह सिकःमियात सःता कोकनद धयागु सुं जुजुपिनि मद्गु तालं अजागु छगू दरबार दयके विल । दरबार दयकेधुंका वं ईर्ष्याया कारणं मेपिं जुजुपिसं नं अजागु हे दरबार मदयकेमा धका उम्ह सिकःमिया मिखा लिकाय्के विया कां याना विल । सिकःमिया मिखा लिकागु खँ भिक्षुसंघय् प्रकट जुल । भिक्षुपिसं धर्मसभाय् थुगु खँ चर्चा याना च्वन- “अहो ! व गपाय्सकं कठोरम्ह खः, पुरुषम्ह खः, दुस्साहसिकम्ह खः ।”

शास्तां विज्याना न्यना विज्यात- “भिक्षुपिं फेतुना छु खँ ल्हाना च्वनागु ?”

“थुजा-थुजागु खँ !”

“भिक्षुपिं ! आः जक मखु, थ्व कठोर, परुष व दुस्साहसिक जूगु, न्हापा नं द्रःच्छम्ह क्षत्रियपिनिगु मिखा लिकाय्के विया इमित स्यना बलि ब्यूगु दु ।” थुगु आज्ञा जुया पूर्वजन्मया खँ आज्ञा जुया विज्यात-

अतीत कथा

न्हापा न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंगु इलय् बोधिसत्व तक्षशिलाय् नां जाम्ह आचार्य जुल । जम्बुद्वीप भरयापिं क्षत्रिय विद्यार्थी तथा ब्राह्मण विद्यार्थीपिं वयाथाय् वया विद्या स्यं वया च्वन । वाराणसी जुजुया काय् ब्रह्मदत्त कुमारं नं वयाथाय् च्वंगू वेद ब्वन ।

व स्वभावं हे कठोर, पुरुष व दुस्साहसी जुया च्वन । बोधिसत्त्वं वयागु शरीर लक्षण स्वया वयागु कठोर, पुरुष व दुस्साहसिक स्वभाव म्हसिइका वयात उपदेश विल- “तात ! छ कठोर, पुरुष व दुस्साहसीम्ह जुया च्वन । थुजापिं मनूतय्सं दयकूगु ऐश्वर्य स्थायी जुइ मखु । ऐश्वर्य नष्ट जुया वनेवं, समुद्रय् जहाज स्यनेवं आश्रय दइ मखुं वयात (गनं नं) आश्रय दइ मखु । उकिं अथे जुइ मते ।” वं निपु गाथात धाल-

“नयिदं निच्चं भवितब्बं ब्रह्मदत्त, खेममं सुभिक्षं सुखता च काये ।

अत्यच्चये मा अहु सम्पमूलो, भित्रप्लवो सागरस्सेव मज्जे ॥

“यानि करोति पुरिसो, तानि अत्तनि पस्सति ।

कल्याणकारी कल्याणं, पापकारी च पापकं ।

यादिसं वपते बीजं, तादिसं हरते फलन्ति” ॥

“हे ब्रह्मदत्त ! क्षेम (निर्भयता), सुभिक्षा व शरीरयागु सुख - थुपिं (स्वता) न्त्याबलें छगू तालं उत्थे जुया मच्चं । गथे समुद्रया दथुइ जहाज नष्ट जुइवं मनूत तःसकं प्रमूढ जुइगु खः अथे हे अर्थया नाश जुइबले छ प्रमूढ जुइ मते ।”

“मनुखं गजा-गजागु ज्या याइ, उजा-उजागु प्रतिफल थःपिसिं भोग याइ । भिंगु ज्या याइम्हसिनं भिंगु फल भोगे याइ, मभिंगु ज्या याइम्हसिनं मभिंगु फल भोगे याइ । गुम्हसिनं गजागु पुसा प्यूगु खः वं अजागु हे फल प्राप्त याइ ।”

व आचार्ययात वन्दना याना वाराणसी लिहाँ वना बौयात शिल्प क्यना, युवराज पदय् आसीन जुल । बौ मदयेवं जुजु जुल । वया पिङ्गिय धयाम्ह पुरोहित छम्ह दु । व तःसकं कठोर, पुरुषम्ह खः । वं ऐश्वर्ययागु लोभं

विचाः यात- 'जिं थुम्ह जुजुपाखें सारा जम्बुद्वीपया सकल जुजुपिंत ज्वंके विये । थथे जुइवं थ्व एकछत्र जुजु जुइ अले जि छम्ह जक वया पुरोहित जुइ ।' वं उम्ह जुजुयात थःगु (योजनाया) खँ कन ।

जुजुं तःधंगु भारी सेना व्वना पिहाँ वना छम्ह जुजुया नगरयात घेरा लगे याना वयात ज्वन । थथे हे याना सारा जम्बुद्वीपयागु राज्यत कया द्वःछिम्ह जुजुपिंत यंका तक्षशिलाया राज्य कायेत अन वन । बोधिसत्वं नगरयात मेपिसं स्यंके मफय्क दय्केगु ल्त्वनेगु याना सुरक्षित याना तल ।

वाराणसी जुजु नं गंगा नदीया सिथय् तःमागु वर सिमाया क्वय्, पाल ग्वया उकी इलां तया अन क्वय् खाता तय्का च्वं च्वन । वं जम्बुद्वीपया द्वःछिम्ह जुजुपिंत त्याका तक्षशिला त्याके-मफयेवं पुरोहितयाके न्यन- "आचार्य ! जिमिसं थुलिमच्छि जुजुपिं व्वना हया नं तक्षशिला काये मफु । छु याये माल ?"

"महाराज ! द्वःछिम्ह जुजुपिनिगु मिखा लिकाय्के व्यु, (इमित) स्याकि, प्वाः फाय्कि । न्याथी प्रकारया नलगु ला यंका उगु वर सिमाय् च्वंम्ह देवतायात बलि व्यु, आलपत्ति मतं सिमा चाःहुइका, हियागु पञ्चाङ्गुली चिन्ह तया विज्याहुँ । थथे यायेवं भीपिं याकनं त्याइ ।"

जुजुं "ज्यू" धया स्वीकार याना पर्दा दुने बवःलापिं महायोद्धा मल्लत (पहलमानत) पाः तल । छम्ह छम्ह याना जुजुपिंत सःतल, क्वातुक न्याक्क ज्वना बेहोश याना, मिखा लिकाय्के विया स्याकल । ला कया इमिगु लाश गंगाय् चुइक छवत । गथे च्वय् धाःगु खः, अथे हे याना बलि बिल । बलि भेरी नाय्खिं बाजं थाय्का युद्धया नितिं पिहाँ वल । अबले हे "अञ्जिसकत" धयाम्ह छम्ह यक्ष वया जुजुया जःगु मिखा लिकिया यंकल । वयात तःसकं स्यात । व स्यागुलिं मचाया वना बेहोश जुया वर सिमाक्वय् लाया तःगु आसनय् थसः पाया गोतुला च्वन ।

उगु हे इलय् छम्ह गिद्धं च्वामुसेच्वंगु च्वका दुगु क्वें छकु ज्वना वया व हे सिमाकचाय् च्वना ला नयेधुंका क्वें कुत्का हल । क्वें च्वकां कुतुं वया जुजुया खःगु मिखाय् लाना नयागु कथं सुइथें याना लावना मिखा तज्यात । उगु इलय् वयात बोधिसत्वयागु वचन लुमना वल । वं धाल- "जिमि आचार्य थुजागु खना हे गजागु पुसा पित

अजागु फल दइ, अजागु हे कर्मानुरूप विपाक अनुभव याइ धका सिइका धया विज्यागु खः ।" वं विलाप यायां निपु गाथात धाल-

"यदं तदाचरिवचो, पारासरियो यदब्रवि ।

'मा सु त्वं अकरि पापं, यं त्वं पच्छ कतं तपे' ॥

"अयमेव सो पिङ्गिय वेनसाखो, यम्ह घातयि खितियानं सहस्सं ।

अलङ्कते चन्दनसारानुलिते, तमेव दुक्खं पच्चागतं मम'न्ति" ॥

"छं पाप याये मते, लिपा छंत कष्ट जुइ धका पाराशर्य (आचार्य) धया विज्यागु खः । थ्व हे उम्ह आचार्ययागु वचन खः ।"

"हे पिङ्गिय ! थ्व हे उगु कचामचा फैले जूगु वरमा खः गुकिया क्वय् अलंकृतपिं, चन्दनसारं बुलातःपिं द्वःछिम्ह जुजुपिंत (क्षत्रियपिंत) स्यानागु खः । आः व हे दुःख जिथाय् लिहाँ वया च्वन ।"

थुकथं ख्वख्वं छाती दादां वं महारानीयात गाथाद्वारा लुमंकल-

"सामा च खो चन्दनलित्तगता, लडीब सोभञ्जनकस्स उग्गता ।

अदिस्वा कालं करिस्सामि उबरीं, तं मे इतो दुक्खतरं भविस्सती'ती" ॥

"चन्दनं बुलातःगु शरीर दुम्ह, सिङ्गु सिमायागु लताथे च्वय् थहाँ वया च्वंगु शोभायमानम्ह (जिमि) सामा कलाः खः । आः जिं उम्ह उव्वरीयात स्वये मखंक हे सिइ मालीगु जुल । व जिगु नितिं थ्व सिबे नं तच्चंक दुःखदायक जुइगु जुल ।"

व थुकथं विलाप यायां हे सिना वना नरकय् उत्पन्न जुल । उम्ह ऐश्वर्य लोभी पुरोहितं वयागु रक्षा याये मफु, न थःगु ऐश्वर्य हे याये फत । व सिना वनेवं भारी तःधंगु सेना छचाल ब्याल जुया विस्सू वन ।

शासतां थुगु धर्मदेशना न्यथना जातकयागु स्वापू क्यना विज्यात । उगु इलय् जुजु बोधिराजकुमार खः । पिङ्गिय देवदत्त खः । प्रसिद्धम्ह आचार्य जुलसा जि हे खः ।

“बुद्धकालीन नेपाली विश्वकोश” को बिक्री वितरण सुभारम्भ

धर्मप्रेमी सबैमा छुटाउने नहुने सदा सङ्ग्रहणीय एवं पठनीय ग्रन्थ “बुद्धकालीन नेपाली विश्वकोश” यस वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालयबाट बिक्री वितरणको प्रारम्भ भएको सहस्र जानकारी गराउँदछौं।

आजभन्दा साढे चारदशकअघि आचार्य डा. अमृतानन्द महास्वविरवाट बुद्धवचन त्रिपिटकमा आधारित व्यक्ति, पात्रका आधारमा प्रणीत गर्नुभएका बुद्धकालीन ग्रन्थहरू हाल बजारमा उपलब्ध नभएकोले हामीबाट बुद्धकालीन नेपाली विश्वकोश नामाङ्कन गरी पाठकहरू समक्ष ल्याएका छौं, जुन नेपाली भाषालगायत विश्वका कुनै पनि भाषामा समेत आजसम्म पुस्तक लेखिएका छैनन्।

यस्ता विश्व कोशको अध्ययनबाट सक्कली नक्कली कुरामा वा अनावश्यक भ्रम वा विश्वासमा वा कसैको स्वार्थ वा बहकाउममा अल्झिन नपरी आफ्नो जीवन व्यर्थमा गुमाउन वा भड्कनबाट जोगिन सकिनाका साथै परियत्ति शिक्षा अध्ययन र अभ्यासका लागि र धर्ममा स्वावलम्बी बन्न जीवन उपयोगी हुन्छ नै, त्यसका साथै आफू लगायत आफ्ना सन्ततिलाई समेत अन्धधर्म वा अन्य धर्ममा विस्तारै नजानिंदो तरिकाले लागिरहनबाट समेत जोगाउन सकिनेछ।

यस्ता जीवनमा बहु उपयोगी विश्वकोश पुरै ग्रन्थसेट तेह्र हजार बढि पृष्ठको २७ थानको सेट पुस्तकको मूल्य १०,०००/- निर्धारित छ। परन्तु सुभारम्भ बिक्री वितरणमा २०% छुट मा रु. ८,०००/- मा धमाधम बिक्री हुँदैछ। हाल १३ थानको पहिलो खेपको सेट बुझ्न हुँदा पूरा मूल्य

अग्रिम बुझाउनु हुन अनुरोध छ। बाँकी दोस्रो खेप निकट भविष्य (३/४ महिना भित्र) मा उपलब्ध गराइने हुँदा बाँकी सेट पाउनेमा ढुक्क हुनुहोला। आफूलाई पायक पर्ने निम्न एक स्थान मध्येबाट पुस्तक उठाउन हुन हार्दिक अनुरोध गर्दछौं। धन्यवाद।

अग्रिम नाम लेखाइ सकेकाले समेत अविलम्ब सम्पर्क राख्नु होला। मौकाको सदुपयोग गर्नुहोला।

पुस्तकका लागि सम्पर्क व्यक्ति तथा स्थान:

१. भिक्षु धर्ममूर्ति महास्वविरवाट
आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भू, काठमाडौं।
मोबाइल नं. ९८४१२७७८६०
२. भिक्षु कोण्डन्य, मो. ९८५१०४६९८८
बुद्धविहार, भृकुटीमण्डप, काठमाडौं।
३. भिक्षु बोधिज्ञान, मो. ९८५११६७५२५
विश्वशान्ति विहार, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं।
४. भिक्षु विमलो, मो. ९८४१५९८३८३
श्री सिद्धिमंगल बुद्ध विहार, सिद्धिपुर, थसि।
४. अ. अगगजाणी गुरुमा, मो. ९८४१४६९२२६
अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध भावना केन्द्र, शंखमूल।
५. मदनरत्न मानन्धर, मो. ९८५१०३००८५
धर्मकीर्ति विहार, श्रीघः, काठमाडौं।
६. रत्नसुन्दर शाक्य, मो. ९८४१७९९७४४
थालाछैं, नागपोखरी, भक्तपुर।
७. दुण्डबहादुर वज्राचार्य, प्रकाशन प्रमुख
वीर-पूर्ण पुस्तक संग्रहालय, गा:बहाल, ललितपुर
मो. ९८४१२१७४२९

२५६३ औं बुद्धजयन्ती (स्वांया पुन्हि) को उपलक्ष्यमा
सम्पूर्ण प्राणी मात्रको शुभमंगल, कल्याण तथा सुख शान्तिको

मैत्रीपूर्ण शुभ-कामना

नियात्रा सहकारी परिवार
नियात्रा ट्रर क्लब परिवार
नियात्रा परित्राण गुठी परिवार
टेबहाल-२२, काठमाडौं ।

नियात्रा
बुद्ध जयन्ती

नियात्रा दुष्येष्टव महादेव भ्रमण २०७६

मिति: २०७६/०१/२५ (शनिवार)
बस छुट्ने समय: बिहान ७ बजे
स्थान: संकटा बजार अगाडी, काठमाण्डौ मल
नाम दर्ता: २०७६ जेठ १५ मित्र

आयोजक
फन्की बुद्ध टुरस एडवन्स प्रा. लि.
कलकी - १४, काठमाडौं
सम्पर्क नं: ९८५१००३६६३

संयोजक: नियात्रा ट्रर क्लब

नियात्रा इजिप्ट-दुबई भ्रमण २०७६

जेष्ठ १ गते देखि नाम दर्ता शुरू

सम्पर्क रोमान्टिक टामल एन ट्रर
पतली सडक काठमाडौं
9851058753

संयोजक:
नियात्रा ट्रर क्लब
9851029939

२५६३ औं बुद्धजयन्ती (स्वांया पुन्हि) को उपलक्ष्यमा
सम्पूर्ण प्राणी मात्रको शुभमंगल, कल्याण तथा सुख शान्तिको

मैत्रीपूर्ण शुभ-कामना

प्रदिप रत्न शाक्य
प्रोप्राईटर, मो. ९८४९७०२९९६

शाक्य अर्नामेन्ट्स

अप्रमादी

- भिक्षु विमलो

जीवन आत्मा रहित

- नाती काजी उपासक

अनित्य यो संसारमा, नित्य देख्छ मनुवा ।
दुखै दुःखको जीवनमा, सुख देख्छ मनुवा ।
अनात्मा यो शरीरमा , आत्मा देख्छ मनुवा ।

खोइ मनुवा ? दुःख पीडा भोग्दैछ ।
खोइ दुःख पीडा ? तृष्णामा दुबेछ ।
खोइ तृष्णा ? स्कन्धमा करेछ ।
खोइ स्कन्ध ? शरीरमा भेटिन्छ ।
खोइ शरीर ? नाम-रूप मात्रै हो ।
खोइ नाम रूप ? ध्यान बसे देखिन्छ ।
खोइ ध्यान ? शून्य ॥

बुद्ध गुण

- चमेली शाक्य

बुद्ध गुणया इता ज्वना
बुद्ध शिक्षाया घ्योलं बुला
नुगःया मत च्याकेनु
ज्ञानया कमी जुया छतपत जुयाच्वंगु
ज्ञानया मार्ग शान्त यायेनु

नुगलय् भुनाच्वंगु डाह व ईर्ष्याया हाकूगु सुपाँय्यात
दशकुशल कर्मया फसं पुइका छ्वयेनु
अकुशल कर्मया फलं भोगे याना च्वनेमागु दुःखायात
चार आर्यसत्य थुइका निर्वाण प्राप्त यायेत स्वयेनु

बुद्धयागु शरण वना हाकूगु नुगःयात
शुद्धगु शीलं सिला छ्वयेनु
सुमार्गया लँपुइ भि दक्व जाना
मिले चले जुया न्ह्यावनेनु

वाचुन्जेल सुख शान्ति अपार हुँदैन ।
लिएर जानु केही छ भन्ने विचार हुँदैन ।
धनसम्पति जति भएनि कस्लाई देखाउँछौ ?
अन्तिम घडीमा सँगै लाने आचार हुँदैन ।

सेतो काचो कपडामा गोजी हुँदैन ।
मशानघाटमा कसैको रोजी हुँदैन ।
तंछाडमछाड हतारपतार भने किन गर्दछौ ?
मृत्युपश्चात कसैको खोजी हुँदैन ।

जीवन कसैको अजम्बरी हुँदैन ।
एकैनाश सबैको सधैभरी हुँदैन ।
घमण्ड के-कारण र कस्कालागि गर्दछौ ?
भुटो संसार जीवनभरी हुँदैन ।

मुर्दामा सद्भाव अनि माया हुँदैन ।
अन्त्यष्टीमा कोहीको छाँया हुँदैन ।
छोडेर जानु छ सबैथोक, तेरोमेरो किन गर्दछौ ?
जाने दिन दैवपनि दाँया हुँदैन ।

लिन आउने कालकोपनि स्वरूप हुँदैन ।
देह र आत्माको मिलन यो, विश्वरूप हुँदैन ।
सौन्दर्यपनि तुच्छ हो कसैलाई हेला किन गर्दछौ ?
शरिर त क्षणिक हो, परमात्माको पनि रूप हुँदैन ।

वितरक
अजिमा किचेनवेयर

असं, येँ

४२२३९९८, ४२२९३६६, ४२२९२५५
azimakw@gmail.com

२५६३ औं बुद्धजयन्ती (स्वाधा पुन्डि) को उपलक्ष्यमा
सम्पूर्ण प्राणी मात्रको शुभमंगल, कल्याण तथा सुख शान्तिको
मैत्रीपूर्ण शुभ-कामना

TTK Other Products

DIAMOND Since 1962

Desire of Every House Wife

डाईमण्ड
प्रेसर कुकर
हेवी बेस

समय, धन र इश्याको बचत गरो।
स्वादिष्ट बना सक्छौ।

27

WARRANTY
7 YEARS

DIAMOND
PRESSURE COOKER Since 1962
HEAVY BASE 4.06MM

10 Litre
MADE IN NEPAL

FREE
- Safety Valve
- Gasket
- Cooker

MINOR LID COOKER
- 10 Litre
- Heavy Base
- 4.06mm
- 27 Years Warranty

DIAMOND TOP HERITAGE INDUSTRIES
LTD. P.O. BOX 11, KATHMANDU, NEPAL

IT

INSTRUCTIONS

Removal of silicon liners can to avoid unnecessary blockages of the body
Use Company's Genuine Spare Parts for best results.
Replace the front Plug after every six months whether it is working or not.
Be sure the front Plug should be closed properly to achieve efficiency of the pressure cooker.
Due to continuous improvement, model parts of your cooker may differ from a shown in picture.

In this very life The Ten Armies of Māra

By : *Sayadaw U. Pandita*

Faith Clarifies the Mind

The quality of faith, or *saddhā*, also has the power to clarify the mind and clear away clouds of doubt or aversion. Imagine a pail of murky river water, full of sediment. Some chemical substances, such as alum, have the power to make suspended particles settle quickly, leaving clear water behind. Faith works just like this. It settles impurities, and brings a sparkling clarity to the mind.

A yogi ignorant of the virtues of the Triple Gem — the Buddha, Dhamma and Sangha — will doubt its value as well as that of the meditation practice, and will be overcome by the Seventh Army of Māra. Such a yogi's mind is like a bucket of murky river water. But informed of these virtues through reading, discussions and Dhamma talks, a yogi can gradually settle doubts and begin to arouse faith.

With faith comes the desire to meditate, the willingness to exert energy in order to reach the goal. Strong faith is the foundation of sincerity and commitment. Sincerity of practice and commitment to the Dhamma will of course lead to the development of effort, mindfulness and concentration. Then wisdom will unfold in the form of the various stages of *vipassanā* insight.

When circumstances and conditions are right in meditation, wisdom unfolds quite naturally of itself. Wisdom, or insight, occurs when one sees the specific and common characteristics of mental and physical phenomena. Individual characteristics mean the specific traits of mind and matter as experienced directly within you. These are color, shape, taste, smell, loudness, hardness or softness, temperature, movement, and different states of mind. Common characteristics are general to all the manifestations of mind and matter. Objects may differ greatly from one another in terms of individual essence or individual characteristics, yet all are united by the universal traits of impermanence, suffering and absence of an abiding self or essence.

Both these types of characteristics, specific and common, will be understood clearly

and unquestionably through the insight that arises naturally out of bare awareness. One attribute of this wisdom or insight is the quality of brightness. It lightens one's field of awareness. Wisdom is like a floodlight breaking into pitch darkness, revealing what was invisible up to now — the specific and common qualities of all objects and mental states. By wisdom's light, you will see these aspects of any activity you are involved in, be it seeing, smelling, tasting, touching, feeling through the body, or thinking. The behavioral aspect of wisdom is nonconfusion. When insight is present, the mind is no longer confused by mistaken concepts about, or delusive perceptions of, mind and matter. Seeing clearly, bright and unconfused, the mind begins to fill with a new kind of faith, known as verified faith. Verified faith is neither blind nor unfounded. It comes directly from personal experience of reality. One might compare it to the faith that raindrops will get us wet. The scriptures formally characterize this kind of faith as a decision based on direct personal experience. Thus, we see a very close association between faith and wisdom.

Verified faith does not arise because you hear statements you find plausible. No comparative study, scholastic research nor abstract reasoning can bring it. Nor is it shoved down your throat by some *sayādaw*, *roshi*, *rinpoche*, or spiritual group. Your own direct, personal, intuitive experience brings about this firm and durable kind of faith.

The most important way to develop and realize verified faith is practice in conformity with instructions from the scriptures. The *satipathāna* method of meditation is sometimes viewed as narrow and oversimplified. It may appear so from the outside, but when wisdom begins to unfold during deep practice, personal experience shatters this myth of narrowness. *Vipassanā* brings a wisdom that is far from narrow. It is panoramic and expansive.

In the presence of faith one can spontaneously notice that the mind has become crystal clear and is free from disturbances and pollution. At this time, too, the mind fills with peace and clarity. The

function of verified faith is to bring together the five controlling faculties discussed in the last chapter — faith, energy, mindfulness, concentration and wisdom — and to clarify them. They become alert and effective, and their active properties will be more efficiently deployed to bring about a calm, powerful, incisive meditative state — one which is bound to be successful in overcoming not only the Seventh, but all the other nine armies of Māra as well.

Four Powers which Motivate Successful Practice

In practice as much as in worldly endeavors, a vigorous and strong-minded person is quite sure of accomplishing whatever she or he desires. Vigor and strength of mind are only two of the four powers which motivate a successful practice. Chanda is willingness, the first power. Viriya is energy, or vigor, the second. Strength of mind is third, and wisdom or knowledge is the fourth. If these four factors provide the driving force for practice, one's meditation will unfold whether one has any desire to gain results from it or not. One can even reach nibbāna in this way.

The Buddha gave a rather homely example which illustrates just how the results of meditation are attained. If mother hen lays an egg with a sincere wish for it to hatch, but then runs off and leaves the egg exposed to nature's elements, the egg will soon rot. If, on the other hand, mother hen is conscientious in her duties toward the egg, sitting on it for long periods every day, the warmth of her body will keep the egg from rotting and will also permit the chick within to grow. Sitting on the egg is mother hen's most important duty. She must do this in the proper way, with her wings slightly spread out to protect the nest from rain. She must also take care not to sit heavily and crack her egg. If she sits in proper style and for sufficient time, the egg will naturally receive the warmth it needs to hatch. Inside the shell, an embryo develops beak and claws. Day by day the shell grows thinner. During mother hen's brief excursions from the nest, the chick inside may see a light that slowly brightens. After three weeks or so, a healthy yellow chick pecks its way out of its claustrophobic space. This result happens regardless of whether the hen foresaw the outcome. All she did was sit on the egg with sufficient regularity.

Mother hens are very dedicated and committed to their task. At times they would rather

be hungry and thirsty than get up from the egg. If they do have to get up, they go about their errands as efficiently as possible and then return to their sitting practice.

I am not recommending that you skip meals, or stop drinking liquids, or cease going to the bathroom. I would simply like you to be inspired by the hen's patience and persistence. Imagine if she became fickle and restless, sitting for a few minutes and then going out to do something else for a few minutes. Her egg would quickly rot, and the chick would lose its chance for life.

So, too, for the yogi. If during sitting meditation, you are prone to giving in to all those whims to scratch, to shift, to squirm, then the heat of energy will not be continuous enough to keep the mind fresh and free from attacks by the rotting influence of mental obscurations and difficulties such as the five mental fetters mentioned above: sense desire, attachment to our own bodies and to the bodies of others, gluttony, and craving for future sensual pleasures as a result of meditation practice.

A yogi who tries to be mindful in each moment generates a persistent stream of energy, like the persistent heat of mother hen's body. This heat aspect of energy prevents the mind from rotting from its exposure to kilesa attacks, and it also permits insight to grow and mature through its developmental stages.

All five of the mental fetters arise in the absence of attention. If one is not careful when there is contact with a pleasurable sense object, the mind will be filled with craving and clinging — the first mental fetter. With mindfulness, however, sense desire is overcome. Similarly, if one can penetrate the true nature of the body, attachment to it disappears. Our infatuation with the bodies of others diminishes in turn. Thus the second and third mental fetters are broken. Close attention to the whole process of eating cuts through gluttony, the fourth mental fetter. If one carries out this whole practice with the aim of realizing nibbāna, hankering after mundane pleasures one might obtain in the afterlife will also disappear — wishing for rebirth in subtle realms is the fifth fetter of mind. Thus, continuous mindfulness and energy overcome all five fetters. When these fetters are broken, we are no longer bound in a dark, constricted mental state. Our minds are freed to emerge into the

light.

With continued effort, mindfulness and concentration, the mind slowly fills with the warmth of the Dhamma which keeps it fresh and scorches the kilesas. The Dhamma's fragrance penetrates throughout, and the shell of ignorance grows thinner and more translucent. Yogis begin to understand mind and matter and the conditionality of all things. Faith based on direct experience arises. They understand directly how mind and matter are inter related by a process of cause and effect, rather than being moved by the actions and decisions of an independent self. By inference, they realize that this same causal process existed in the past and will continue into the future. As practice deepens, one gains deep confidence, no longer doubting oneself and one's practice, other yogis or teachers. The mind is filled with gratitude for the Buddha, the Dhamma and the sangha.

Then one begins to see the appearing and disappearing of things, and realizes their impermanent nature, their suffering and lack of a permanent self. Upon the occurrence of such insights, ignorance of these aspects disappears.

Like the chick about to hatch, at this point you will see a lot of light coming through the shell. Awareness of objects moves ahead at a faster and faster pace; you will be filled with a sort of energy you have never experienced before, and great faith will arise.

If you continue to incubate your wisdom, you will be led forward to the experience of nibbāna — magga phala — path and fruition consciousness. You will emerge from the shell of darkness. Just like the chick who, filled with enthusiasm to find itself in the great world, runs about the sunny farmyard with its mother, so too will you be filled with happiness and bliss. Yogis who have experienced nibbāna feel a unique, new-found happiness and bliss. Their faith, energy, mindfulness and concentration become particularly strong. I hope you will take this analogy of mother hen into deep consideration. just as she hatches her chicks without hopes or desire, merely carrying out her duties in a conscientious way, so may you well incubate and hatch your practice. May you not become a rotten egg.

Captain of My Own Ship

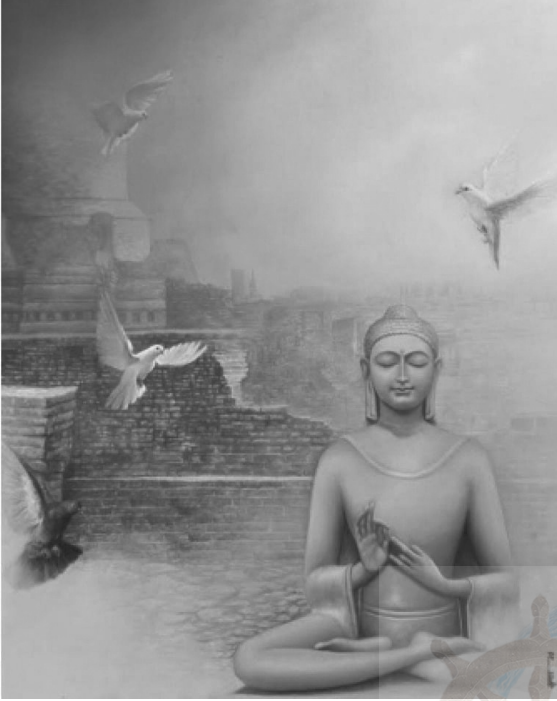
I have spent a lot of time here on doubt and related problems because I know they are quite

serious, and I want to help you avoid them. I know personally how much suffering doubt can cause. When I was twenty-eight or twenty-nine years old I began to meditate under the Venerable Mahāsi Sayādaw, my predecessor and the head of the lineage of Mahāsi Sāsana Yeikthā, the meditation center in Rangoon. After about a week at the meditation center, I began to feel quite critical of my fellow meditators. Some monks who were supposed to be meditating were not perfect in their morality; they did not seem scrupulous or meticulous to me. The lay meditators, too, seemed to communicate and move about in an uncivilized, impolite manner. Doubt began to fill my mind. Even my teacher, one of Mahāsi Sayādaw's assistants, came under the fire of my critical mind. This man never smiled and was sometimes abrupt and harsh. I felt that a meditation teacher should be filled with softness and solicitude.

A competent meditation teacher can make quite an educated guess about a yogi's situation, based on experience with many yogis as well as on scriptural study. The master who was teaching me was no exception. He saw my practice begin to regress. Guessing that a doubt attack was responsible, he gave me a very gentle and skillful scolding. Afterwards I went back to my room and did some soul-searching. I asked myself. "Why did I come here? To criticize others and test the teacher? No." I realized that I had come to the center to get rid of as many as I could of the kilesas I had accumulated through my journey in samsāra. I hoped to accomplish this goal by practicing the Dhamma of the Buddha in the meditative tradition of the center where I was. This reflection was a great clarification for me.

A simile popped into my mind. It was as if I had been on a sailboat. Out at sea I had been caught in a raging storm. Huge waves rose up and crashed down again on every side. Blown from left to right, up and down, I rocked helplessly in the mighty ocean. Around me other boats were in the same predicament. Instead of managing my own boat, I had been barking orders at the other captains:

"Better put up the sails! Hey, you! Better take them down." If I had remained a busybody, I might well have found myself at the bottom of the ocean. This is what I learned for myself. After that I worked very hard and entertained no more doubts in my mind. I even became a favorite of my teacher. I hope you can benefit from this experience of mine.

The life of the Buddha is a poem

The whole life story of the Buddha is a wonderful poem. It is so fascinating, attractive and artistic and I have never read such a wonderful poem. The emergence of the Buddha is the highest honour so far gained in the history of humanity.

- Rabindranath Tagore

A teacher who never had human frailty

The Buddha was the embodiment of all the virtues he preached. His moral code is the most perfect the world has ever known. During his successful and eventful forty-five years as a supremely enlightened teacher, he translated all his work into essence and in no place did he give vent to any human frailty or any base passion.

- Prof Max Muller

Prince in beggar's clothing

If you desire to see the most noble of mankind, look at the prince in beggar's clothing; it is he whose sanctity is great among men - 'the Buddha'.

- Abdul Atahiya

WHAT PEOPLE SAID ABOUT THE BUDDHA

Everlasting value and advanced ethics

The Buddha gave expression to truths of everlasting value and advanced the ethics not of India alone but of humanity. The Buddha was one of the greatest ethical men of genius ever bestowed upon the world.

- Albert Schweitzer

The god who walked on the earth

The Buddha is the only god who ever walked on this earth.

- Swammi Vivekananda

Buddha is not a myth

You see clearly a man, simple, devout, lonely, battling for light, a vivid human personality, and not a myth. He gave a message to mankind universal in its character. Many of our best modern ideas are in closest harmony with it.

- H. C. Wells

Flower of mankind

This is the Blossom on our human tree Which opens once in many myriad years — But when opened, fills the world with Wisdom's scent and Love's dropped honey.

- Sir Edwin Arnold

Eternal debt to the Buddha

It is my deliberate opinion that the essential part of the teachings of the Buddha now forms an integral part of Hinduism. It is impossible for Hindu India today to retrace her steps and go behind the great reformation that Gautama effected in Hinduism.

By his immense sacrifice, by his great renunciation, and by the immaculate purity of his life he left an indelible impression upon Hinduism, and Hinduism owes an eternal debt of gratitude to that great teacher.

- Mahatama Gandhi

*Buddhist philosophy**The greatest conqueror of the world*

The Buddha was the greatest conqueror the world has ever seen. He conquered the world with his infallible weapons of compassion and wisdom. His teaching illuminates the way for mankind to cross from a world of darkness, hatred and suffering, to a New World of light, love, happiness and security.

- **Dr Malalasekara**

Buddha's message to humanity

The Buddha has been something greater than all doctrines and dogmas, and his eternal message has thrilled humanity through the ages. Perhaps at no time in past history was his message of peace more needed for a suffering and distracted humanity than it is today.

- **Pandit Nehru**

What the Buddha image teaches us

It seems that the kindly, appreciative, eternally young man is seated cross-legged on the lotus of purity with his right hand raised in admonition to utter these words: "If you wish to escape from suffering, from fear, practise compassion and develop wisdom"

- **Anatole France**

Salvation never comes from another person

It is not the Buddha who delivers living beings. He guides them to deliver themselves, even as he has delivered himself. They accept his teaching of the truth, not because it comes from him, but because personal conviction, inspired by his words, arises by the light of their own spirit.

- **Dr. Oldenburg**

Why I like Buddhism?

I prefer Buddhism because it gives three principles in combination, which no other religion does. Buddhism teaches prajna (understanding as against superstition and supernaturalism), karuna (love), and samata (equality). This is what man wants for a good and happy life. Neither god nor soul can save society.

- **Dr. B.R. Ambedkar**

As much as man's understanding capacity is deep, Buddhist philosophy is the only teaching that can penetrate into the bottom of that deep knowledge.

- **Dr. Radhakrishnan**

A Religion without Persecution

There is no record known to me in the whole of the long history of Buddhism throughout the many centuries, where its followers have been for such lengthened periods been in supreme control, of any persecution by the Buddhists of the followers of any other faith.

- **Prof. Rhys Davids**

Hinduism and Buddhism

Hindu systems of philosophy would have lost much of their depth, interest and value, if they had not assimilated much from Buddhism.

- **Dr S. N. Dasgupta**

Buddhism is for brotherhood

It was not to be an organisation for converting those of other faiths, but a brotherhood of mind and heart ready to help those, who had been inspired by the teachings of the Buddha and who wanted to put it into practice as human beings.

- **Anagarika Govinda**

Gods need salvation too

For the first time in human history, the Buddha admonished, entreated and appealed to people not to hurt a living being, and it is not necessary to offer prayer, praise or sacrifice to gods. With all the eloquence at his command the Buddha vehemently proclaimed that gods are also in dire need of salvation themselves.

- **Prof. Rhys Davids**

Begining of the World

There is no reason to suppose that the world had a beginning at all. The idea that things must have a beginning is really due to the poverty of our imagination.

Therefore, perhaps, I need not waste any more time upon the argument about the first cause.

- **Bertrand Russell**

एक दिवसीय ध्यान शिविर सम्पन्न

ललितपुर बैशाख-७। धापाखेलस्थित धापाखेल बुद्ध विहारमा एक दिवसीय ध्यान शिविर सम्पन्न भएको छ।

नि-यात्रा समूहद्वारा आयोजित उक्त एक दिवसीय ध्यान शिविर दिवंगत सन्देश तुलाधरको सम्झनामा संचालित उक्त शिविर श्रद्धेय भिक्षु विमलो स्थविरले ध्यान निर्देशन तथा ध्यान उपदेश दिनु भएको थियो भने भिक्षु जुतिमो स्थविर प्रमुख सहयोगी भिक्षु लगायत सम्पूर्ण व्यवस्थापन धापाखेल बुद्ध विहारबाट गरिएको थियो।

विहान ८ बजे देखि बेलुकी करिब ६ बजेसम्म सम्पन्न उक्त शिविरमा धापाखेल बुद्ध विहारका उपासक उपासिका सहित नियात्रा समूहका सहभागी गरी करिब ७० जनाको सहभागिता रहेको थियो। शिविरका योगीहरू साधक साधिकाहरूलाई विश्वप्रसिद्ध ध्यान गुरु परमपुज्य महासी सयादोको ध्यान विधिबाट सतिपट्टान विपस्सना ध्यान तथा चंक्रमण ध्यान अभ्यासको लागि निर्देशनको रूपमा श्रद्धेय विमलो स्थविर, जुतिमो स्थविर तथा रेणुका मानन्धरले चंक्रमण अभ्यासमा सहयोग गरी अभ्यास गरिएकोमा योगीहरूले अन्तमा शिविरबाट मानसिक तथा शारीरिक रूपमा सुख तथा शान्ति अनुभव गर्न पाएको

जस्ता आध्यात्मिक लाभ प्राप्तिका अभिव्यक्ति दिएका थिए भने अन्तमा पुण्यानुमोदन गरी सम्पन्न गरियो।

विश्व शान्तिमा पुरस्कार तथा छात्रवृत्ति प्रदान

काठमाडौं, बैशाख ८। अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध दिवसको उपलक्ष्यमा विश्व शान्ति विहारको आयोजनामा विश्व शान्ति बौद्ध शिक्षालयका श्रामणेर विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार वितरण तथा छात्रवृत्ति सम्मान प्रदान गर्ने कार्यक्रम सम्पन्न भयो।

विश्व शान्ती बौद्ध शिक्षालयका संयोजक एवं उपप्रधानाध्यापक मिम शाक्यले स्वागत गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा संघनायक एवं शिक्षालयका संस्थापक श्रद्धेय ज्ञानपूर्णक महास्थविरले अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध दिवसको उपलक्ष्यमा शुभकामना मन्तव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो।

कार्यक्रममा शिक्षालयका कक्षा ६ देखि कक्षा ९ सम्म अध्ययनरत विद्यार्थीहरू मध्ये पहिलो, दोस्रो र तेस्रो स्थान हासिल गर्न सफल विद्यार्थीहरूलाई संघनायकद्वारा पुरस्कार वितरण गर्नुभएको थियो। साथै उहाँले शिक्षालयमा अध्ययन गरिरहनुभएका विद्यार्थीहरू मध्ये अनुशासनमा बस्नु भएका ३ जना श्रामणेर विद्यार्थीहरू ओभासो, अभिवंसो र सुनितोलाई पदक प्रदान गर्नुभएको थियो।

कार्यक्रममा शिक्षालयका श्रामणेर विद्यार्थीहरूबाट बुद्ध प्रणाम गाथा वाचनका साथै सजकता मानन्धर, रेहिजा शाक्य, दिष्टी महर्जन, थाईलैण्डका विद्यार्थीहरू तथा सम्पदा व्याण्डका सदस्यहरूले आ आफ्नो प्रस्तुति गर्नुभएको थियो।

कार्यक्रममा विश्वशान्ति बौद्ध शिक्षालयमा अध्ययनरत ५० जना विद्यार्थीहरूलाई छात्रवृत्तिको लागि सौजन्य प्रदान गर्नुहुने दाताहरूलाई बुद्ध शासनिक दायादपत्रबाट सम्मान गरिएको थियो ।

कार्यक्रमको अन्तमा शिक्षालयका प्रधानाध्यापक भिक्षु निगोधले धन्यवाद तथा पुण्यानुमोदन गरी कार्यक्रम समाप्त भएको थियो । हरेक वर्ष अप्रिल ८ का दिन विश्वका ४७ राष्ट्रमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध दिवस विभिन्न कार्यक्रम गरी मनाउँदै आएका छन् ।

अश्वघोष महास्थविरको सम्भनामा

गुणानुस्मरण तथा श्रद्धाजलि सभा

काठमाडौं, वैशाख ८ । नेपालका छैठौं संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको सम्भनामा आइतबार काठमाडौंमा अखिल नेपाल भिक्षु महासंघ लगायत विभिन्न बौद्ध संस्थाहरूले संयुक्त रूपमा गुणानुस्मरण तथा श्रद्धाजलि सभाको आयोजना गरे ।

कार्यक्रममा थेरवाद, महायान तथा वज्रयान तिनै निकायका धर्मगुरुहरूले आआफ्नो परम्पराअनुरूप प्रार्थना गरेर अश्वघोष भन्तेको सुगति एवं निर्वाण कामना गर्नुभयो ।

उक्त कार्यक्रममा वर्तमान संघनायक भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविर तथा नेकपा संसदीय दलका उपनेता सुवास नेम्बाङ लगायत अन्य सहभागीहरूले भिक्षु अश्वघोषको तस्वीरमा पुष्पान्जली अर्पण गर्नुभयो ।

कार्यक्रममा संघनायक ज्ञानपूर्णिक, उपनेता नेम्बाङका साथै धर्मकीर्ति विहारका प्रमुख धम्मावती

गुरुमां, कार्यक्रम संयोजक एवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव भिक्षु कोण्डन्य, उपासकहरूका तर्फबाट सुवर्ण शाक्य तथा लुम्बिनी विकास कोषका पूर्व सदस्य सचिव विमल कुमार शाक्यले अश्वघोष भन्तेप्रति श्रद्धान्जलि व्यक्त गर्नुभयो ।

उहाँहरूले अश्वघोष महास्थविरले नेपालमा बुद्धधर्मको विकास र विस्तारमा गर्नुभएको भूमिका तथा उहाँको बहुआयामिक योगदानलाई स्मरण गरी उहाँको निर्वाण कामना गर्नुभएको थियो ।

कार्यक्रममा राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री लगायत विभिन्न देशका सरकार एवं धार्मिक संस्थाहरूबाट प्राप्त समवेदना सन्देशहरूको वाचन पनि गरिएको थियो ।

विसं १९८३ जेष्ठ शुक्ल १५का दिन जन्मनुभएका महास्थविरको निधन गत २०७५ चैत्र २२ गते भएको थियो ।

बौद्ध परियत्ति शिक्षाको ५६ औं दिक्षान्त समारोह सम्पन्न

काठमाडौं, वैशाख १९ । अखिल नेपाल भिक्षुमहासंघद्वारा संचालित नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाको ५६ औं दिक्षान्त समारोह सम्पन्न भएको छ ।

भिक्षु महासंघका अध्यक्ष मैत्री महास्थविरको सभापतित्वमा सम्पन्न उक्त कार्यक्रममा, काठमाडौं महानगरपालिकाका मेयर विद्या सुन्दर शाक्यले कोविद अन्तिम वर्षमा बोर्ड प्रथम हुने दिपंकर परियत्ति केन्द्रका

रोजन शाक्यलाई पदक तथा प्रमाण पत्र वितरण गर्नुभयो ।

साथै कोविदमा द्वितीय र तृतीय हुने विद्यार्थीहरूलाई पनि पुरस्कार वितरण गर्नु भयो । यसैगरि सद्वम्मपालक कक्षा ७ मा बोर्ड प्रथम, द्वितीय र तृतीय हुने विद्यार्थीहरूलाई पनि पुरस्कार तथा प्रमाण पत्र प्रदान गर्नुभयो । सद्वम्मपालक तहमा विश्वशान्ती विहारका भिक्षु सारदस्सी, भिक्षु जेय्यो, अन्तर्राष्ट्रिय बुद्ध उदय विहारका हरि वुचामगर क्रमशः बोर्ड प्रथम, द्वितीय र तृतीय भएका थिए ।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष भिक्षु मैत्री महास्थविर, परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयका परीक्षा नियन्त्रक भिक्षु वोधिज्ञान, पाठ्यक्रम समितिका संयोजक भिक्षु पञ्जासार र सचिव भिक्षु पियदस्सीले कक्षा ६ देखि कक्षा १ सम्म बोर्ड स्थान हासिल गर्न सफल विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार वितरण गर्नुभएको थियो ।

अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका संघनायक श्रद्धेय ज्ञानपूर्णक महास्थविरले परियत्ति पाठ्यक्रम प्रकाशन गर्न आर्थिक सहयोग गर्नुहुने दाताहरूलाई कदर पत्र प्रदान गर्नुभएको थियो ।

नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा वु.सं २५६२ वर्षमा ७५ वटा केन्द्र र ११ वटा प्राईभेट केन्द्रबाट जम्मा ५००२ जना विद्यार्थीहरूले आवेदन फाराम भरेका थिए भने ४,१६७ जना विद्यार्थीहरूले परीक्षा दिएका थिए जसमध्ये ३८४७ जना विद्यार्थीहरू उत्तीर्ण भएका छन् । २२ जना विद्यार्थीहरू बोर्ड स्थान हासिल गर्न सफल भएका छन् भने ४४३ जना विद्यार्थीहरू डिस्टिंशन, १६४४ विद्यार्थीहरू

प्रथम श्रेणी, ११६४ दोस्रो श्रेणी र ५९६ जना विद्यार्थीहरू तृतीय श्रेणीमा उत्तीर्ण भएका छन् ।

तःधंख्यःमा प्रस्तरको बुद्ध मूर्ति स्थापना

काठमाडौं, वैशाख २६ । तःधंख्यःसंरक्षण समिति तथा टोल सुधार समितिको आयोजनामा किर्तिपुर वडा नं स्थित तःधंख्यः मा ७ फिट अग्लो प्रस्तरको बुद्ध मूर्ति स्थापना गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

माननीय सांसद राजेन्द्र कुमार केसीको प्रमुख आतिथ्यमा भएको उक्त कार्यक्रममा भिक्षु भद्रीय महास्थविरले शील प्रदान , बुद्ध पुजा तथा परित्राण पाठ गर्नुभएको थियो । कार्यक्रममा पुण्यवती गुरुमाले बुद्ध मूर्ति प्रतिस्था गर्नुका महत्वबारे उपदेश सुनाउनु भएको थियो ।

तःधंख्यः संरक्षण समिति तथा टोल सुधार समितिका सदस्य कमल महर्जनले स्वागत गर्नुभएको उक्त कार्यक्रममा प्रमुख अतिथि राजेन्द्र कुमार केसी, ३ नं प्रदेश सांसद पुकार महर्जन लगायत मूर्ति दान गर्ने त्रिरत्न महर्जनले आ आफ्नो मन्तव्य राख्नु भएको थियो ।

बुद्ध मूर्ति प्रतिस्था गर्न अगाडि किर्तिपुरको प्रवेशद्वार देखि विभिन्न बाजागाजा सहित संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरू, भजन खलःका सदस्यहरू लगायत भिक्ष, अनागारिकाहरू पदयात्रा गरि तःधंख्यः मा बुद्ध मूर्ति ल्याइएको थियो । बुद्ध मूर्ति स्थापना पछि औपचारिक कार्यक्रम भएको थियो ।

तःधंख्यः संरक्षण समिति तथा टोल सुधार समितिका अध्यक्ष बलराम महर्जनले धन्यवाद ज्ञापनका साथै श्रद्धेय भिक्षु भद्रीय महास्थविरले पुण्यानुमोदन गरी कार्यक्रम समाप्त भएको थियो ।

बुद्ध मूर्ति दाता त्रिरत्न महर्जन मीना महर्जन र उहाँको परिवारले ७ फिट अग्लो प्रस्तरको बुद्ध मूर्ति तःधंख्य लगायत आफ्नो निवास कलंकीमा पनि प्रतिस्था गर्नुभएको थियो । यी बाहेक उहाँले आफ्नो श्रद्धा अनुसार नैकाप, टौखेलमा बुद्ध मूर्ति स्थापना गरिसक्नु भएको छ ।

सिद्धिपुर बोधि बाटिकामा बुद्ध प्रतिमा प्रतिस्थापन

सिद्धिपुर, ललितपुर, वैशाख २८ । ने.सं. ११३९
बछलाख सप्तमी शनिवार (वि.सं. २०७६ वैशाख २८
गते) का दिन महालक्ष्मी नगरपालिका-६, सिद्धिपुर थसि

तधःननी बोधि बाटिकामा प्राणी मात्रको सुख, शान्ति
कामना गर्दै श्रद्धेय भिक्षु महासंघबाट पलिस्था विधि
सम्बत भगवान बुद्ध प्रतिमा (आठ फिट फाइवर) पलिस्था
गर्नु भई प्रमुख अतिथिका रूपमा ललितपुर क्षेत्र नं. २
का माननीय सभासद श्री कृष्णलाल महर्जनको हातबाट
समुद्घाटन सम्पन्न गरियो ।

बिहान ८ बजेदेखि शुभारम्भ भएको बुद्ध प्रतिमा
प्रतिस्थापन कार्यक्रममा ललितपुर क्षेत्र नं. २ का माननीय
सभासद श्री कृष्णलाल महर्जन, प्रदेश नं. ३ माननीय
सभासद श्री माधव पौडेल, प्रदेश नं. ३ माननीय सभासद

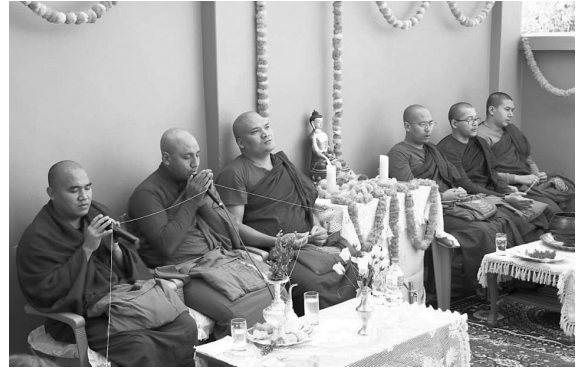
श्री शोभा शाक्य, महालक्ष्मी नगरपालिकाका मेयर श्री
रामेश्वर श्रेष्ठ, महालक्ष्मी नगरपालिकाका उपमेयर,
महालक्ष्मी नगरपालिकाका वडा नं. ६ का वडाध्यक्ष
वासुदेव महर्जन, समाजसेवी मोतिलाल शिल्पकार,
मूर्तिकार राजेश अवाले तथा अन्य गन्यमान्य व्यक्तिहरूको
मैत्रीपूर्ण उपस्थितिमा बुद्ध व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष
नाति महर्जनको सभापतित्वमा बुद्ध प्रतिमा प्रतिस्थापन
कार्यक्रम सम्पन्न भएको थियो ।

राष्ट्रिय गान तथा दीप प्रज्वलनबाट सुभारम्भ
भएको उक्त कार्यक्रममा श्रद्धेय विमलो स्थविरबाट
पञ्चशील प्रदान गर्नुभएको थियो भने बुद्ध व्यवस्थापन
समितिबाट स्वागत मन्तव्य तथा अतिथि, प्रमुख
अतिथिबाट मन्तव्य प्रदान गर्नुका साथै बुद्ध प्रतिमा
प्रतिस्थापन गर्नुहुने दाताहरूलाई प्रशंसा पत्र प्रदान गरी
पहिलो चरण सकिएको थियो भने दोश्रो चरणमा श्रद्धेय
भिक्षु महासंघबाट बुद्धपूजा, धर्मदेशना तथा अष्टपरिष्कार
दान प्रदान एवं अन्तमा पुण्यानुमोदन गरी कार्यक्रम
सम्पन्न गरिएको थियो ।

थेरवाद परम्परा अनुरूप ८४ औं जन्मदिन सम्पन्न

पाल्पा, तानसेन । पाल्पा तानसेन स्थित महाचैत्य विहारका श्रद्धालु उपासकोपासिका डा. राजु शाक्य/प्रभा शाक्यका पुज्य ममतामयी गुणवान माता पिता लोकमान शाक्य/बुद्धिलक्ष्मी शाक्य ८४ औं जन्मदिनको

लोकमान शाक्य/बुद्धि लक्ष्मी शाक्य/छोरा बहारी राजु शाक्य/प्रभा शाक्य प्रमुख आमन्त्रित सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई त्रिरत्नको आनुभाव रहित परित्राण पाठ गरिएको थियो भने संघ भोजन दान प्रदान गरिएको थियो । श्रद्धेय भिक्षु मेधंकर स्थविर, श्रद्धेय भिक्षु विमलो स्थविर, श्रद्धेय भिक्षु ज्ञानेन्द्र स्थविर, श्रद्धेय भिक्षु रेवत स्थविर तथा श्रद्धेय भिक्षु कविन्दो पञ्च वर्गीय

सु-अवसरमा थेरवाद परम्परा अनुरूप श्रद्धेय भिक्षु महास.घ उपस्थितिमा बुद्ध पुजा, शील ग्रहण, धर्म उपदेश, ध्यान भावना, परित्राण तथा पुण्यानुमोदन गरि पाल्पा तानसेनमा ऐतिहासिक रूपमा ८४ औं जन्मोत्सव महाचैत्य विहारमा सम्पन्न भएको छ ।

श्रद्धेय भिक्षु मेधंकर स्थविरबाट पञ्चशील प्रदान गरी बुद्धपुजा तथा ८४ औं जन्मदिन मनाउनु हुँदै

भिक्षुहरूलाई संघ दान गरि पुण्य संचित गरिएको मंगलकार्यमा दिउँसो ३ बजे महाचैत्य विहारमा श्रद्धेय भिक्षु विमलो स्थविरको विशेष धर्मदेशनाको आयोजना गरि आयोजकबाट धर्मदान पनि गरिएको थियो । अन्तमा, गुणवान मातापिता लोकमान शाक्य/बुद्धिलक्ष्मी शाक्य लगायत उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरूलाई संघाशिष प्रदान गरि सम्पन्न गरिएको थियो । साधु ।